

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Annu Mattinen

VARHAINEN PUUTTUMINEN KAUHAJOEN PÄIVÄKODEISSA

Sosiaali- ja terveysala
2014

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Annu Mattinen
Opinnäytetyön nimi	Varhainen puuttuminen Kauhajoen päiväkodeissa
Vuosi	2014
Kieli	suomi
Sivumäärä	58 + 3 liitettä
Ohjaaja	Ann-Sophie Blomqvist

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Kauhajoen päivähoidon työntekijöiltä, miten päiväkodeissa toimitaan huolen syntyessä, millaisena huolen puheeksiottaminen koetaan ja joudutaanko päiväkodeissa tekemään paljon lastensuojeluilmoituksia.

Päiväkodissa monet lapset viettävät suuren osan päivistään, joten huolen aiheetkin väistämättä näyttäytyvät päiväkodin arjessa. Varhainen puuttuminen huolenaiheisiin on tärkeää sillä varhaiset interventiot ovat tehokkaimpia ja huolet eivät ehdi paisua liian suuriksi. Huolen puheeksiottaminen vanhempien kanssa on joskus hankalaa, mutta työntekijöiden velvollisuutena on ottaa asiat puheeksi ja puuttua, jos siihen nähdään tarvetta. Joskus vaaditaan myös lastensuojelun väliintuloa ja työntekijöiden onkin tärkeää tuntee lastensuojelulaki ja oma ilmoitusvelvollisuutensa.

Tutkimusaineisto kerättiin kyselylomakkein kolmen satunnaisesti valitun Kauhajokisen päiväkodin kasvatushenkilöstöltä. Kyselyssä oli sekä kvantitatiivisia monivalintakysymyksiä että kvalitatiivisia avoimia kysymyksiä. Kvantitatiiviset kysymykset purettiin kuviomuotoon ja kvalitatiiviset kysymykseen purettiin aineistolähtöistä sisällön analyysiä käyttäen. Kyselyyn vastasi yhteensä 17 varhaiskasvattajaa ja vastausprosentti oli 63%.

Tutkimustuloksista tuli ilmi, että huolenaiheita päiväkodeissa herää paljon ja niihin puututaan. Lastensuojeluilmoituksiakin päiväkodeissa harkittiin jonkin verran, mutta lopulta niitä tehtiin hyvin vähän. Useimmat pitivät huolen puheeksiottamista haasteellisena ja kaipasivat siihen lisäkoulutusta.

ABSTRACT

Author	Annu Mattinen
Title	Early Intervention at the Kindergardens in Kauhajoki
Year	2014
Language	Finnish
Pages	58 + 3 Appendices
Name of Supervisor	Ann-Sophie Blomqvist

The purpose of this bachelor's thesis was to find out how the staff of kindergardens in Kauhajoki act when something worrying occurs, how the staff experiences bringing up the topic and if kindergardens have to report many child welfare notifications.

Many children spend a big part of their days in a kindergarden so it is the ideal place to notice if there is anything to worry about. Early intervention is really important because it is always most effective to do something before the problems pile up. It is sometimes difficult to bring up the problems into discussion with the parents but it is the employees' duty to bring up the topics and intervene if there is a need for that. Sometimes also the child welfare services need to intervene so it is important for the employees to know the Child Welfare Act and their own obligation to report if there is any suspicion of child abuse.

This research material has been collected using a questionnaire. The questionnaires were sent to three randomly selected day care centers in Kauhajoki. The questionnaire included both multiple-choice questions and qualitative open-ended questions. The quantitative questions were presented with graphs and the qualitative questions were analysed with content analysis method. The inquiry was responded by 17 early childhood educators and the response rate was 63.

The results show that kindergarden employees notice many worrying things at their work and intervene. However, not that many child welfare notifications were reported. Most employees felt it was challenging to bring up the topic and there was a need for further education.

Keywords	Child welfare, early childhood education, early intervention, bringing up a topic
----------	---

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	8
2 VARHAISKASVATUS.....	9
2.1 Oikeus päivähoidon ja varhaiskasvatukseen.....	9
2.2 Varhaiskasvatuksen järjestäminen Kauhajoella.....	10
2.3 Varhaiskasvatuksen tavoitteet.....	10
2.4 Kasvatuskumppanuus.....	12
3 LASTENSUOJELU	14
3.1 Ehkäisevä lastensuojelu	14
3.2 Lastensuojelun tarkoitus ja keskeiset periaatteet	15
3.3 Lastensuojeluilmoitus	16
3.4 Tilastotietoa lastensuojeluilmoituksista	18
4 VARHAINEN PUUTTUMINEN	22
4.1 Varhaiskasvatuksen tukitoimet Kauhajoella	24
4.2 Huolen puheeksiotto.....	27
4.3 Huolen vyöhykkeistö	28
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	31
5.1 Aineistonkeruumenetelmä.....	31
5.2 Aineiston purku.....	33
5.3 Validius ja reliaabelius	34
6. TUTKIMUSTULOKSET	36
6.1 Vastaajien taustatiedot	36
6.2 Onko työpaikallasi jonkinlaista mallia huolen puheeksiottoon, kuinka sitä käytetään?.....	37
6.3 Noudatetaanko työpaikalla huolen puheeksioton mallia?.....	39
6.4 Millaisissa tilanteissa huoli on ollut niin suuri, että se on otettu puheeksi huoltajan kanssa?	40
6.5 Millaisia asioita koskien huoli on pitänyt ottaa puheeksi työpaikalla tai muiden yhteistyötahojen kanssa?.....	41
6.6 Onko puuttuminen lapsen tai perheen asioihin mielestäsi vaikeaa?	42
6.7 Miten työpaikallasi toimitaan, kun huoli lapsesta herää?	43
6.8 Koetko tuntevasi lastensuojelulliset toimintaperiaatteet?	45

6.9 Oletko harkinnut tekeväsi lastensuojeluilmoitusta työsi puolesta ja oletko tehnyt?	46
6.10 Mihin liittyen lastensuojeluilmoitus on tehty tai onko joku tehnyt lastensuojeluilmoituksen puolestasi/aloitteestasi?	47
6.11 Onko kynnys tehdä lastensuojeluilmoitus korkea?	47
6.12 Oletko jättänyt lastensuojeluilmoituksen tekemättä joskus, vaikka siihen olisi ollut aihetta?	48
6.13 Aiheeseen liittyviä kommentteja.....	49
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	51
LÄHTEET.....	56
LIITTEET	

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1.	Lastensuojeluilmoitusten syyt vuonna 2010.	s. 21
Kuvio 2.	Kaavio tuen rakentumisesta Kauhajoella.	s. 25
Kuvio 3.	Miten pitkään olet työskennellyt päivähoidossa?	s.36
Kuvio 4.	Onko työpaikallasi jonkinlaista mallia huolen puheeksiottoon?	s. 37
Kuvio 5.	Kerro lyhyesti miten huolen puheeksioton mallia käytetään.	s.38
Kuvio 6.	Noudatetaanko mallia?	s.40
Kuvio 7.	Huoli vakavasti puheeksi vanhempien kanssa.	s.41
Kuvio 8.	Huoli puheeksi työntekijöiden tai yhteistyötahojen kanssa.	s.42
Kuvio 9.	Onko puuttuminen lapsen ja perheen asioihin mielestäsi vaikeaa?	s.43
Kuvio 10.	Miten työpaikallasi toimitaan, kun huoli lapsesta herää?	s.44
Kuvio 11.	Lastensuojelullisten toimintaperiaatteiden tunteminen.	s.45
Kuvio 12.	Oletko harkinnut tai tehnyt ls-ilmoituksen?	s.46
Kuvio 13.	Onko kynnys tehdä ls-ilmoitus korkea?	s.48
Kuvio 14.	Oletko jättänyt lastensuojeluilmoituksen tekemättä?	s.49
Taulukko 1.	Lastensuojeluilmoitusten lukumäärät 2008-2010.	s.19
Taulukko 2.	Vuoden 2010 aikana tulleet lastensuojeluilmoitukset.	s.20
Taulukko 3.	Lastensuojeluilmoitusten suurimmat ilmoittajatahot Kauhajoella vuosina 2009-2012.	s.20
Taulukko 4.	Työntekijän kokeman lasta/nuorta koskevan huolen vyöhykkeistö.	s.29

LIITELUETTELO

LIITE 1. Tutkimuslupa-anomus ja tutkimuslupa

LIITE 2. Kyselylomake

LIITE 3. Huolen puheeksioton ennakointilomake

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aihe on varhainen puuttuminen Kauhajoen päiväkodeissa. Työni tarkoituksena oli selvittää päiväkotien toimintatapoja huolen syntyessä lapsen hyvinvoinnista tai turvallisuudesta. Halusin myös selvyyden siihen, mihin huoli liittyy ja millaisissa tilanteissa työntekijät päiväkodeissa tekevät lastensuojeluilmoituksia ja onko kynnyks puuttua huolta aiheuttavissa tilanteissa suuri.

Kiinnostuin aiheesta, sillä se on ajankohtainen ja mielenkiintoinen tutkittavaksi. Pohdin myös tehdäänkö lastensuojeluilmoituksia aina kun siihen olisi tarve vai turvaudutaanko lastensuojeluun jo huolen ollessa suuri ja vakava.

Tutkimus toteutettiin kyselylomakkein kolmessa kauhajokisessa päiväkodissa, joista yksi oli yksityinen. Tutkimuksessa käytettiin sekä avoimia kysymyksiä että suljettuja monivalintakysymyksiä. Avoimet kysymykset purettiin aineistolähtöistä sisällön analyysiä käyttäen. Tutkimustuloksista muodostettiin kuvioita ja kaavioita selkeyttämään vastauksia.

Tutkimustuloksista ilmeni, että työntekijät kaipaisivat lisäkoulutusta huolen puheeksiottoon ja kynnyks puuttua lapsen ja perheen asioihin koettiin toisinaan vaikeana. Huolen aiheisiin kuitenkin puututaan, mutta lastensuojeluilmoituksia ei juurikaan tehdä, vaikka monet sitä ovat harkinneet.

Tutkimuksessani keskeisiä käsitteitä olivat: lastensuojelu, varhaiskasvatus, lastensuojelulaki, varhainen puuttuminen ja huolen puheeksiotto.

2 VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan kasvatuksellista vuorovaikutusta, jota tapahtuu alle kouluikäisten ympärillä, päivähoidossa, esikoulussa ja avoimessa varhaiskasvatus-toiminnassa. Pääosin varhaiskasvatusta tapahtuu päiväkodissa ja perhepäivähoidossa. Lain mukaan sitä voidaan kuitenkin toteuttaa myös leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana. Varhaiskasvatuksen tulee olla suunnitelmallista ja siihen täytyy sisältyä opetusta, kasvatusta sekä hoitoa. (Varhaiskasvatuspalvelut 2013.)

2.1 Oikeus päivähoitoon ja varhaiskasvatukseen

Varhaiskasvatuspalvelut ovat osa lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmän toimintakokonaisuutta. Kunnalla on velvollisuus järjestää jokaisen lapsen varhaiskasvatus joko kunnallisessa päivähoidossa tai ostamalla nämä palvelut yksityiseltä sektorilta. Kotikuntalaissa tarkoitetun kotikunnan puuttuessa henkilöä pidetään sen kunnan asukkaana, jossa hän oleskelee. Kiireellisissä tapauksissa tai olosuhteiden niin vaatiessa kunnan on järjestettävä lasten päivähoito myös niille, jotka vain oleskelevat kunnassa, eivätkä ole kunnan asukkaita. (L28.12.2012/909)

Suomessa kaikilla alle kouluikäisillä tai erityisten olosuhteiden vaatimana myös opivelvollisuusiän saavuttaneilla on lain mukaan oikeus saada vanhempien valinnan mukaan joko kunnallinen päivähoitopaikka tai kotihoidon- tai yksityisen hoidon tuki. (L25.3.1983/304)

Päivähoitolain alkuvaiheessa 1970-luvulla uskottiin erityistä hoitoa ja kasvatusta vaativien lasten eriyttämiseen hoidossa omiin ryhmiinsä. Nykyään, jos lapsella on erityistä tuen tarvetta, pyritään se järjestämään mahdollisimman pitkälle tavallisten kasvatuspalveluiden yhteydessä. Lapsen hoito järjestetään siis siellä, missä se järjestettäisiin ilman tuen tarvekin. Tämä periaate edellyttää kasvatushenkilökunnalta aikaisempaa laajempaa vastuunottoa lapsen tukemiseksi. (Heinämäki 2006, 9.)

2.2 Varhaiskasvatuksen järjestäminen Kauhajoella

Kauhajoen asukasmäärä on yli 14 000 ja kaupungissa on lähes yhtä laajat varhaiskasvatuspalvelut kuin valtakunnallisellakin tasolla. Varhaiskasvatusta toteutetaan perhepäivähoitona, ryhmäperhepäivähoitona sekä päiväkodeissa. Varhaiskasvatuspalveluita on saatavilla sekä yksityiseltä taholta kuin kunnan järjestämänäkin. Lisäksi vanhemmilla on mahdollisuus järjestää lapsen hoito kotiin yksityisen hoidon tuen tai kotihoiton tuen turvin. Saatavilla on myös avoimia varhaiskasvatuksen palveluita, kaupungin, seurakunnan tai seurojen ja järjestöjen tuottamana. (Kauhajoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2007, 11.)

Päiväkoteja Kauhajoella on yhteensä seitsemän, joista viisi on kunnallisia ja kaksi yksityisiä. Vuoropäivähoitoa tarvitseville hoitoa järjestetään päiväkotikiikissä. (Kauhajoen kaupunki 2014.)

2.3 Varhaiskasvatuksen tavoitteet

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on ennen kaikkea tukea lapsen hyvää, tasapainoista ja turvallista kehitystä sekä oppimista. Varhaiskasvatus myös valmentaa lasta tulevaan koulumaailmaan ja toimimaan erilaisissa ryhmä- ja opetustilanteissa. Tavoitteena on myös tukea päivähoitossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehtävässä ja edistää yhdessä kotien kanssa lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. Päivähoidon tavoitteena on tarjota lapselle jatkuvia, turvallisia ja lämpimiä ihmissuhteita yhdessä vanhempien kanssa. Tavoitteena on myös luoda suotuisa kasvuympäristö, sekä järjestää lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa. Päivähoidon täytyy ottaa huomioon myös lapsen ikä, yksilölliset tarpeet, sekä kulttuuriperinne ja edistää niiden mukaisesti lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä. Varhaiskasvatuksen tulisi myös tukea lapsen esteettistä, älyllistä, eettistä ja uskonnollista kasvatusta. Uskonnollisen kasvatuksen tukemisessa on kunnioitettava lapsen vanhempien tai hol-

hoojan vakaumusta. Varhaiskasvatuksessa tulisi tukea myös lapsen kasvua täysivaltaiseksi yhteiskunnan jäseneksi, sekä luoda hänelle terve käsitys oman elinympäristön ja rauhan vaalimisesta. (L 25.3.1983/304)

Kauhajoen varhaiskasvatussuunnitelman mukaan päiväkotien tavoitteena on kasvat-
taa arjesta selviytyvä kansalainen. Tavoitteeseen päästäkseen kasvattajien jokapäi-
väistä toimintaa viitoittavat kolme päämäärää: henkilökohtaisen hyvinvoinnin edis-
täminen, toiset huomioon ottavien käyttäytymismuotojen ja toimintatapojen vahvis-
taminen sekä itsenäisyyden asteittain lisääminen. Lapsen hyvinvointia edistääkseen
kasvatuksessa luodaan perusta sille, että lapsi voi kehittyä omana itsenään, ottaen
jokaisen yksilöllisyyden huomioon. Pyritään siihen, että lapsi oppisi suhtautumaan
itseensä sekä muihin ihmisiin myönteisesti. Lapselle annetaan myös mahdollisuus
omien taitojensa ja kykyjensä mukaan oppia pitämään itsestään ja läheisistään huolta
ja tekemään omia valintoja. Lapsi saa oppia omatoimisuutta ja iloita oppimisestaan
turvallisen aikuisen ollessa lähellä. (Kauhajoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitel-
ma 2007, 8.)

Kauhajoella jokaiselle varhaiskasvatuksen piiriin kuuluvalla lapselle laaditaan oma
varhaiskasvatussuunnitelma, eli LAPSEN VASU. Suunnitelma laaditaan kasvattajan
aloitteesta vanhempien kanssa yhteistyössä. LAPSEN VASUUN liittyvät luottamuk-
selliset keskustelut käydään yleensä alussa lapsen kotona ja jatkossa joko kotona,
päivähoitopaikassa tai muussa sovitussa paikassa. Yksilöllisessä suunnitelmassa ote-
taan huomioon muun muassa lapsen kokemukset ja tarpeet, mielenkiinnon kohteet,
vahvuudet sekä yksilöllisen tuen tarpeet. Kasvatuskeskusteluissa VASU:a laatiessa
otetaan huomioon vanhempien toiveet, odotukset sekä pelonaiheet. Keskusteluissa
kiinnitetään erityisesti huomiota lapsen kehitystä vahvistaviin positiivisiin puoliin.
Lapseen liittyvät huolen aiheet ja ongelmat tuodaan esille mahdollisimman konkreet-
tisina ja niihin haetaan yhdessä ratkaisua. LAPSEN VASUSSA määritetään myös
lapsen tuen tarve ja sen järjestäminen. Suunnitelmasta tulee ilmi, miten yksilöllinen
ohjaus ja varhaiskasvatus sovitetaan toimivaksi kokonaisuudeksi ja mitä muutoksia

toiminnassa ja ympäristössä järjestetään. VASU:n toteutumista arvioidaan ja uusia tavoitteita niin oppimiseen kuin kasvatukseenkin liittyen päivitetään vähintään kerran vuodessa. (Kauhajoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2007, 22-23.)

Lapsen kuuluessa pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, hänelle tulee laatia VASU:n sijaan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, eli HOJKS. Tällöin lapsella on oikeus osallistua vapaaehtoiseen varhennettuun esiopetukseen 5-vuotiaana, jolloin hän saa myös erityisopetusta. (Kauhajoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2007, 28.)

2.4 Kasvatuskumppanuus

Varhaiskasvatuksen perusteissa puhutaan myös kasvatuskumppanuuden merkityksestä. Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien ja henkilöstön tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lasten kehityksen, kasvun ja oppimisen tukemisessa. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2005, 31-32.)

Sekä vanhemmat että päivähoidon henkilökunta on lapsen asiantuntijoita lapsen kasvatuksessa. Vanhemmat tuntevat lapsensa parhaiten ja heillä on tietämys lapsesta omassa ympäristössään kun taas kasvattajat tietää koulutuksensa ja kokemuksensa kautta lasten kasvatuksesta ja kehityksestä. Molempien osaamisen hyödyntäminen on tärkeää lapsen parhaaksi toimimisessa. Kasvattajilla on kuitenkin ensisijainen vastuu kasvatuskumppanuuden edellytysten luomisessa ja vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön edistämässä. Vanhemmille annetaan myös mahdollisuudet vaikuttaa lapsen päivähoitopaikan varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toimintaan ja arviointiin. Kauhajoen varhaiskasvatussuunnitelmassa kerrotaan, että kasvatuskumppanuutta edistetään muun muassa järjestämällä vanhemmille sekä kasvattajille erilaisia koulutuksia ja tilaisuuksia. (Kauhajoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2007, 22.)

Blue-Banningin ym. kasvatuskumppanuuteen liittyvän tutkimuksen vastauksissa nousi esiin, mitä asioita pidettiin tärkeänä vanhempien ja ammattilaisten yhteistyön onnistumiseksi. Tutkimustulosten mukaan keskustelujen tulee olla positiivissävyisiä, ymmärrettäviä ja kaikkia osapuolia kunnioittavia. Luottamus koettiin myös tärkeänä ja se että kaikki olisivat omistautuneita tekemään työtä asioiden eteenpäin viemiseksi. Lisäksi täytyy löytyä uskoa siihen, että tavoitteet on saavutettavissa. Tärkeäksi nostettiin myös se, että kasvatuskumppanuudessa kaikki tuntisivat voivansa vaikuttaa asioihin ja päätösten tekemiseen. (Blue-Banning, Summers, Frankland, Nelson, & Beegle 2004, 174.)

Kauhajoen varhaiskasvatussuunnitelmassa todetaan, että kasvatuskumppanuuden tavoitteena on toimia lapsen parhaaksi, käydä kasvatuskeskusteluja yhdessä vanhempien ja kasvattajien kesken sekä erikseen vanhempien ja erikseen kasvattajien kesken. Tavoitteena on myös tunnistaa lapsen mahdollinen tuen tarve ja laatia yhteinen suunnitelma lapsen kehitystä tukemiseksi. Kasvatuskumppanuus mainitaankin olevan yhtenä varhaisen tuen tukitoimena Kauhajoella. Kasvatuskumppanuutta voidaan harjoittaa muun muassa kasvatuskeskusteluihin, vanhempien tai kasvattajien vertaisryhmissä ja moniammatillisissa työryhmissä ja koulutuksissa. (Kauhajoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2007, 22, 26.)

3 LASTENSUOJELU

Kaikkien lastensuojelutoimien Suomessa on perustuttava lakiin. Suomessa lastensuojelu ja sen järjestäminen kuuluu kunnalle ja kunnissa lastensuojelutyöstä vastaavat sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset. (Lastensuojelun perusta 2013.) Lapsi- perhekohtaista lastensuojelua toteutetaan tekemällä lastensuojelutarpeenselvitys, järjestämällä avohuollon tukitoimia sekä laatimalla asiakassuunnitelma. Myös kiireellinen sijoitus ja huostaanotto, sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto luokitellaan lapsi- ja perhekohtaiseksi lastensuojeluksi. (L12.2.2010/88)

3.1 Ehkäisevä lastensuojelu

Ehkäisevällä lastensuojelulla tarkoitetaan tukea ja erityistä tukea, jota annetaan esimerkiksi päivähoitossa, koulussa, neuvolassa, nuorisotyössä sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa. Päiväkoti voidaankin määritellä myös avohuollon tukitoimeksi, koska sillä on suuri merkitys ja paljon vaikutusmahdollisuuksia lapsen arjessa. Päiväkoti takaa sen, että lapsen perustarpeet päivän aikana täyttyvät ja vanhemmat saavat keskustelukumppanin ja tukea arjen asioihin. Parhaassa tapauksessa päiväkodin- ja lastensuojelun työntekijä saavat toisistaan ammatillisen työparin. Perheen tarpeesta riippuen tätä perustyöparia voidaan täydentää muilla osaajilla perheen toiveet ja tarpeet huomioiden. (Keskinen & Virjonen 2004, 15-16.)

Varhaiskasvatuksessa pyritään kehittämään lasten vanhempien ja ammatillisten kasvattajien välistä yhteistyötä, eli kasvatuskumppanuutta. Lapsen turvallisen kehityksen ja mahdollisten ongelmien ehkäisemisen vuoksi on erityisen tärkeää, että eri kehitysympäristöt ovat jatkuvassa, joustavassa ja rakentavassa yhteistyössä keskenään. Kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät vanhempien ja ammattikasvattajien tärkeät tiedot ja kokemukset ja juuri tästä syystä siitä tulisi jatkossa muodostua selkeä osa henkilöstön työtä. (Keskinen ym.2004,107.) Vanhemmilla on suurin vastuu lapsen kasvatuksesta,

mutta yhteiskunnan tarjoamat varhaiskasvatustalvet ovat merkittävasti tukemassa lapsen kotikasvatusta. (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2011-2012, 33.)

Myös järjestöjen ja uskonnollisten yhteisöjen työ on ansiokasta lasten ja nuorten parissa ja myös heiltä saatu tuki on arvokasta. Ehkäisevällä lastensuojelulla pyritään edistämään ja turvaamaan lapsen hyvinvointia ja kasvua. (L12.2.2010/88); Taskinen 2010, 46). Perheitä voidaan ja pitäisi tarvittaessa tukea perustalveluiden lisäksi taloudellisesti. Kunnan velvollisuutena on huolehtia, että paikalliset talvelut vastaavat kunnan lapsien ja perheiden tarpeita.

Varhaisen tukemisen tarkoituksena on ehkäistä ongelmien kärjistymistä ja vähentää inhimillisiä kärsimyksiä. Varhaiseen puuttumiseen panostaminen on taloudellisesti kannattavampaa kuin lastensuojelun talveluihin turvautuminen. Varhainen tukeminen on tärkeä tarjota ja järjestää lapsille ja perheille, kunnioittaen avoimesti ja leimaamatta perhettä. Työntekijän täytyy olla hienovarainen ottaessaan lapseen liittyvän huolen puheeksi vanhempien kanssa niin, ettei asioihin puuttuminen tunnu vanhemmasta tunkeilevalta. Sujuvassa yhteistyössä vanhempien kanssa lasta pyritään tukemaan tehostetuin normaalitalveluiden järjestelyin, siten ettei lasta ole tarve määrittää lastensuojelun asiakkaaksi. Vanhempien ja työntekijän välisen yhteistyön tulisi olla luotettavaa ja on tärkeää, että vedetään yhtä köyttä lasta koskevien huolen aiheiden käsittelemisessä. (Taskinen 2010, 32-34, 46.)

3.2 Lastensuojelun tarkoitus ja keskeiset periaatteet

Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. (L13.4.2007/417, §1) Lastensuojelun tavoitteita pyritään toteuttamaan vaikuttamalla yleisiin kasvuoloihin (L13.4.2007/417, 6§), tukemalla huoltajia lasten kasvatuksessa (13.4.2007/417, 7§) sekä tekemällä perhe- ja yksilökohtaista lastensuojelutyötä (avohuollon tukitoimet, huostaanotto ja jälkihuolto). (L 13.4.2007/417, 8§) Ensisijainen

vastuu lapsen hyvinvoinnista on luonnollisesti vanhemmilla tai muilla huoltajilla. Lasta hoitavien aikuisten tulee turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi. Viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja annettava heille apua ja tukea riittävän varhain. Viranomaisten tehtävä on myös ohjata lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin. (L13.4.2007/417, 2§) Tärkeitä periaatteita lastensuojelussa ovat: vanhempien ja huoltajien tukeminen, lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin edistäminen, perheiden ongelmien ehkäiseminen, sekä havaittuihin ongelmiin varhainen puuttuminen. Tärkein periaate lastensuojelussa ja sitä toteutettaessa on aina lapsen etu. (Mahkonen 2010.)

3.3 Lastensuojeluilmoitus

Lastensuojelulain mukaan muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon ja lasten päivähoidon henkilöstöllä on salassapitosäännösten estämättä velvollisuus ilmoittaa viipymättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsen hoidon ja huolenpidon tarpeen, kehitystä vaarantavien olosuhteiden tai lapsen oma käyttäytymisen edellyttävän selvittämään lastensuojelutarvetta. Myös siviilihenkilö voi mahdollisten salassapitovelvollisuuksien estämättä tehdä tällaisen ilmoituksen. Salassapitovelvollisuuksien estämättä on myös velvoitus tehdä poliisille rikosilmoitus, jos on saanut tietoonsa tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä lapsen kohdistunutta rikoslain rangaistavaksi säädettyä rikosta. (L13.4.2007/417, §25)

Aina kun on herännyt perusteltu epäily lastensuojelun tarpeen selvittämisestä, voidaan tehdä lastensuojeluilmoitus. Nykyinen lastensuojelulaki velvoittaa entistä laajempaa joukkoa lasten ja heidän perheiden kanssa työskentelevistä tekemään lastensuojeluilmoituksen. Ilmoitusvelvollisuus syntyy, jos siihen velvoitettu henkilö arvioi, että lapsen hoidossa, kehityksessä tai lapsen omassa käyttäytymisessä on jotain, joka edellyttää lastensuojelutarpeen selvittämistä. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2013.) Lain tarkoituksena on lisätä lastensuojelun tietoon tulevia tapauksia sekä mahdollis-

taa varhainen puuttuminen ja palvelujen piiriin ohjaaminen oikea-aikaisesti. (Mahkonen 2010, 221-222). Lastensuojeluilmoituksen tultua lastensuojeluviranomaiselle alkaa lastensuojelutyön prosessi perheen ja sosiaalityöntekijän välillä. Ilmoitukset voivat koskea esimerkiksi vakavuudeltaan erilaisia kaltoinkohtelutapauksia, riitoja, koulun laiminlyöntiä tai häiriökäyttäytymistä. Harvoin kysymys on vain yhdestä lapsen elämää vaarantavasta tekijästä, vaan useimmiten se on monen tekijän summa. (Mahkonen 2010, 225.)

Sosiaalityön tehtävä on ensimmäiseksi arvioida ilmoituksen kiireellisyys. Lastensuojelutarpeen ollessa kiireellinen, ilmoitukseen on reagoitava välittömästi. Ilmoitusta selvittäessä on merkityksellistä, onko ilmoittaja mukana vai ei. Työskentelyn sujumisen takaamiseksi on usein tärkeää, voiko ilmoittajan nimen kertoa asiakkaalle. (Forsberg & Linnas 2004, 225-226.) Pääsääntöisesti ilmoituksen kohteella on oikeus saada tietää ilmoituksen tekijä. On kuitenkin poikkeustilanteita, joissa ilmoittajan tekijän anonymiteetistä pidetään kiinni. Tällaisia voivat olla tilanteet, joissa ilmoittaja on yksityishenkilö (Mahkonen 2010, 225-226.)

Huhtasen mukaan useimmiten lastensuojeluilmoituksen tekevät ammattikasvattajat, naapurit, sukulaiset tai tuttavat, harvemmin perhe itse. Yleisesti Suomessa lastensuojeluilmoituksen tekemiseen koetaan kynnyksen olevan korkea. Virantoimituksessa tehty ilmoitus mahdollistaa ilmoittajan nimen kertomisen vanhemmille. Päiväkodin henkilöstöllä on kuitenkin mahdollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus päiväkodin johtajan kautta päiväkodin nimissä oman nimen sijaan. Se, että Suomessa on hyvin yksilökeskeinen kulttuuri, eikä muiden asioihin helposti puututa, korottaa myös osaltaan ilmoituksen tekemisen kynnyksiä. (Huhtanen 2004, 68.)

Tulisi muistaa, ettei lastensuojeluilmoituksen tekeminen johda automaattisesti radikaaliin lapsen huostaanottoon vaan se velvoittaa sosiaalityöntekijän tutkimaan tilanteen ja aloittamaan mahdolliset tukitoimet. Tukitoimet ovat ensisijaisia vaihtoehtoja ja kiireellisiin huostaanottoihin päädytään vain äärimmäisissä tilanteissa. Sosiaali-

työntekijöiltä kysyttäessä turhista lastensuojeluilmoituksista, on vastauksena, ettei niitä ole. Päinvastoin, toivotaan, että ilmoitukset tulisivat jo varhaisemmassa vaiheessa, sillä tukitoimet toimivat sitä paremmin mitä aikaisemmin ne aloitetaan. (Eriksson & Arnkil 2005, 33-34.)

Tehtäessä lastensuojeluilmoitusta, sosiaalityöntekijä saa arvokasta tietoa lapsen tilanteesta. On mahdollista, että perhe on jo sosiaalitoimen asiakkaana, mutta ilmoituksesta saatu tieto voi olla ratkaisevaa lapsen edun turvaamiseksi. (Eriksson & Arnkil 2005, 33-34.)

3.4 Tilastotietoa lastensuojeluilmoituksista

Lastensuojeluilmoituksia tehtiin Suomessa vuonna 2011 yhteensä 97 213. Määrä lisääntyi kymmenellä prosentilla vuoden 2010 lastensuojeluilmoitusten määrästä. Ilmoitukset koskivat yhteensä 60 712 lasta eli ilmoituksia tehtiin keskimäärin 1,6 yhtä lasta kohden. Eniten ilmoituksia vastaavaan väestöön suhteutettuna tehtiin Pohjois-Savossa (7,3 %) ja vähiten Pohjanmaan alueella (3,2 %). Etelä-Pohjanmaalla ilmoituksia puolestaan tehtiin väestöön suhteutettuna 5,8 %. Koko Suomen ilmoituksista vastaavan ikäiseen väestöön suhteutettuna 0-2-vuotiaita koski 3,5 % ilmoituksista ja 3-6-vuotiaita 4,0 %. Etelä-Pohjanmaan alueella ilmoitusten lukumäärä oli kaiken kaikkiaan 3076 ja ilmoitukset koskivat 2008 lasta. Vastaavan ikäiseen väestöön suhteutettuna 0-2-vuotiaita on koskettanut 3,0 % ja 3-6-vuotiaita 3,3 %. Koko Suomen ja Etelä-Pohjanmaan kohdalla on havaittavissa, että ilmoitusten määrä nousee reilusti 13-15-vuotiaiden kohdalla ja on korkeimmillaan 16-17-vuotiaiden aikuisuuden kynnyksellä olevien kohdalla. (Lastensuojelu 2011, 11-12.)

Kauhajoella lastensuojeluilmoituksia tehtiin 2011 vuoden aikana 283, jotka koskettivat kaiken kaikkiaan 164 lasta. Kauhajoen sosiaalitoimesta kysyttiin uusinta tilastotietoa lastensuojeluilmoituksista muutamalta viime vuodelta, mutta koottua tietoa ei vielä parilta edelliseltä vuodelta ollut. Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhty-

män (yhtymään kuuluvat Isojoki, Karijoki, Kauhajoki ja Teuva) Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmasta (2011-2012) löytyy tilastoa vuosilta 2008-2010.

Taulukossa 1 näkyy on tilastotieto Suupohjan alueelta ja siitä näkyy muiden kuntien lisäksi, paljonko Kauhajoella on tullut lastensuojeluilmoituksia vuosina 2008-2010. Määrä on vaihdellut 212 ja 251 ilmoituksen välillä. Kuitenkin 2010 vuonna ilmoitusten määrä on ollut suurin.

Taulukko 1. Lastensuojeluilmoitusten lukumäärät 2008-2010. (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2011-2012, Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä, 20)

	Isojoki	Karijoki	Kauhajoki	Teuva
2008	11	6	246	39
2009	6	5	212	78
2010	19	24	251	124

Taulukosta 2 nähdään, että Kauhajoella vuoden 2010 aikana tehdyt ilmoitukset ovat koskeneet 204 lasta, ja niistä päiväkotikäisiä (0-6-vuotiaita) on koskenut 38 ilmoitusta. Suurin osa ilmoituksista on koskenut vanhempia lapsia. Voidaan pohtia, onko ongelmat olleet nähtävissä jo pienempänä ja kärjistyneet iän myötä ja olisiko ongelmiin ollut mahdollista puuttua jo varhaisemmassa vaiheessa. (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2011-2012, Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä, 20.)

Taulukko 2. Vuoden 2010 aikana tulleet lastensuojeluilmoitukset. (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2011-2012, Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä, 20)

Vuoden 2010 aikana tulleet lastensuojeluilmoitukset, lasten lukumäärä ikäryhmittäin

Ikäryhmä	Isojoki ja Karijoki yht.	Kauhajoki	Teuva
0-2	3	18	9
3-6	4	20	10
7-12	7	57	31
13-15	9	50	11
16-17	8	59	15
Yhteensä	31	204	76

Taulukosta 3 puolestaan käy ilmi, että yleisin lastensuojeluilmoitusten ilmoittajataho on ollut 2009-2012 vuosien aikana poliisi. Terveystieteiden tutkimuskeskuksesta tulleet ilmoitusten määrästä ei saatu tietoa jokaiselta vuodelta, myöskään sosiaalipäivystyksen osalta ei ollut saatavilla vuoden 2010 tilannetta.

Taulukko 3. Lastensuojeluilmoitusten suurimmat ilmoittajatahot Kauhajoella vuosina 2009-2012. (Tiedot: Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2011-2012, Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä, 20 & Kauhajoen lastensuojelun johtava sosiaalityöntekijä Paula Uusi-Hakala. 2013)

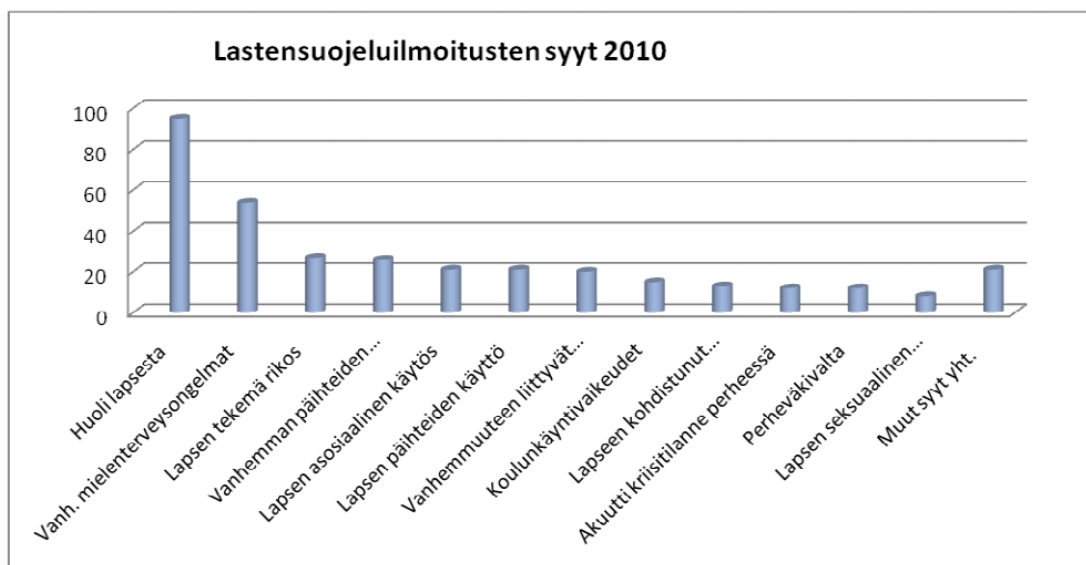
vuosi	varhaiskasvatus	poliisi	koulu	sosiaalipäivystys	terveydenhuolto	ilmoitusten määrä yht.
2009	4	69	34	17	?	212
2010	2	44	27	?	24	251
2011	1	90	39	42	?	289
2012	1	59	31	26	?	249

Aikaisemmin tekstissä on mainittu Huhtasen väite siitä, että useimmiten lastensuojeluilmoituksen tekevät ammattikasvattajat, naapurit, sukulaiset tai tuttavat, harvemmin perhe itse. Taulukosta nähdään kuitenkin, että Kauhajoella ei ainakaan varhaiskasvatuksen taholta ilmoituksia juurikaan ole viime vuosina tehty. Kouluista, joissa lapset ovat vanhempia, ilmoituksia on kuitenkin tullut huomattavasti enemmän. Asia voi

johtua monesta eri syystä. Puututaanko päiväkodeissa tarpeeksi ajoissa ja tehdäänkö lastensuojeluilmoitus aina kun siihen on tarve? Yritetäänkö päiväkodissa puuttua lastensuojelun ulkopuolisin palveluin ensin ja kärjistyvätkö ongelmat kriittiseksi vasta koulumaailmassa?

Kuviosta yksi nähdään liikelaitoskuntayhtymän (Kauhajoki, Teuva, Karijoki ja Isojoki) alueella tehtyjen lastensuojeluilmoitusten syitä. Selkeästi suurimmaksi syyksi ilmoituksen tekemiseen nousee huoli lapsesta ja toiseksi eniten syynä siihen, että ilmoitus on tehty, ovat olleet vanhempien mielenterveysongelmat.

Lastensuojeluilmoitusten syyt liikelaitoskuntayhtymässä vuonna 2010

Kuvio 1. Lastensuojeluilmoitusten syyt vuonna 2010. (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2011-2012, Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä, 21)

4 VARHAINEN PUUTTUMINEN

Varhainen puuttuminen on käsitteenä hyvin laaja ja sen voi ymmärtää eri asiayhteyksissä eri tavoin. Puhuttaessa varhaisesta puuttumisesta, eri ihmiset painottavat eri asioita, riippuen heidän omista mielipiteistään tai taustoistaan. Toiset saattavat esimerkiksi painottaa oppimisvaikeuksien ja oireiden varhaista tunnistamista, toiset taas avoimessa yhteistyössä tehtävän ehkäisevän toiminnan merkitystä. Toiset saattavat painottaa myös lapsiin ja perheisiin suuntautuvaa toimintaa. (Varhainen puuttuminen 2013.)

Varhaisen puuttumisen tarkoituksena on diagnosoida ongelmat varhain, ehkäistä uusien ongelmien syntymistä, sekä tukea ja kannustaa lasta ja hänen ympäristöä. Varhaiseen puuttumiseen sisältyy sekä ennalta ehkäisevä toiminta (preventio), että korjaavat toimenpiteet (interventio). Interventio on ulkoapäin tulevaa ohjattua väliintuloa, jolla pyritään vaikuttamaan ryhmän tai yksittäisen lapsen käyttäytymiseen. Preventio tapahtuu erilaisten interventioiden avulla. Preventiot voidaan luokitella kolmeen eri tasoon, jotka ovat primaaripreventio, sekundaarinen preventio, sekä tertiäärinen preventio. (Keskinen & Virjonen 2004, 189-191.)

Primaaripreventiolla pyritään vähentämään ja ehkäisemään ongelmien ilmenemistä yhteisössä normaaliväestöön kohdistuvien interventioiden avulla. Sekundaarisen prevention tavoitteena on vähentää jo ilmenneiden ongelmien vaikutusta. Tertiäärisessä preventiossa minimoidaan ongelmien tuottama toimintakyvyttömyys kuntouttavilla toimenpiteillä. (Keskinen & Virjonen 2004, 191.)

Tehokkaat varhaiset interventiot ehkäisevät ja hidastavat ongelmia jo varhaisessa vaiheessa lapsen elämässä tai lapsen kehityksen ongelmakohdissa. Ongelmiin on syytä puuttua laaja-alaisesti ottaen huomioon kaikki lapsen kehityksen osa-alueet huomioon. Varhaiset interventiot tuottavat tuloksia parhaiten, koska ne aloitetaan ennen kuin ongelmat ovat kärjistyneet suuriksi. Niillä pyritään vaikuttamaan lapsen toimin-

takyvyn tai hänen elinpiirin tilannetekijöihin. Vajavuus toimintakyvyssä voi olla seurausta kehon toimintojen tai rakenteen muutoksista, mitkä aiheuttavat vajavuutta ja estävät tai rajoittavat lapsen osallistumista täysipainoiseen elämään. Elämänpiiriin liittyvät tekijät puolestaan liittyvät elinympäristöön ja yksilötekijöihin, esimerkiksi elämäntapahtumiin, sosiaaliseen tilanteeseen tai sukupuoleen, ja ne joko edistävät tai estävät toimintakykyä. (Huhtanen 2004, 45.)

Ongelmien ennaltaehkäisy on jo kauan ollut osana päivähoitoa. Lisäksi lapsen erityisen tuen tarpeisiin on pyritty päivähoidossa vastaamaan erilaisilla korjaavilla toimenpiteillä. Varhainen puuttuminen on tarpeellista silloin, jos lapsen erityisen tuen tarve on kasvanut. Tutkimuksissa on todettu, että kouluiässä aloitetut interventiot eivät ole tuottaneet yhtä paljon tulosta, kuin jo ennen koulunkäynnin aloittamista aloitetut interventiot. Näin ollen interventioiden aloittamisessa on oleellista niiden varhaisuus ja se tuottaa enemmän tuloksia. (Keskinen & Virjonen 2004, 189.)

Varhaisessa puuttumisessa on tärkeää moniammatillinen lähestymistapa, joten siinä tarvitaan monia yhteistyössä toimivia asiantuntijoita. Lain mukaan sekä ennalta ehkäisevää että korjaavaa toimintaa on välttämätöntä järjestää. Päivähoidossa varhainen puuttuminen tuodaan esille esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelmissa. (Keskinen & Virjonen 2004, 189.)

Päivähoidon henkilökunnalle on haasteellista lapsien käyttäytymisvaikeudet. Ongelmien taustalla voi olla monia syitä. Mahdollisia syitä ovat esimerkiksi biologiset tekijät, perheen kriisit, avioero, vanhempien jaksaminen, perheväkivalta, päihteiden käyttäminen ym. Varhaisilla interventio ohjelmilla on kuitenkin mahdollisuus vaikuttaa pienten lasten käyttäytymisongelmiin. (Keskinen & Virjonen 2004, 197-199.) Varhainen puuttuminen ongelmiin koskee lapsen lisäksi myös koko perhettä. (Keskinen & Virjonen 2004, 204). Varhainen puuttuminen tuo tutkimusten mukaan taloudellista hyötyä ja ennen kaikkea edistää lapsen ja perheen hyvinvointia. (Keskinen & Virjonen 2004, 207).

Varhaisen puuttumisen tulisi koskea jokaista ikäryhmää ja molempia sukupuolia. Ongelmat olisi hyvä havaita mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jolloin niihin on vielä helpompi puuttua. Päiväkoti ja koulut ovat erinomaisia ympäristöjä havainnoida lapsen toimintaa ja tarttua tarvittaessa huolen aiheisiin. Päiväkodeissa puututaan moniin asioihin opettamalla, neuvomalla, kieltämällä, käskemällä sekä ohjaamalla tekemisiä tai ajatusmallia toivottuun suuntaan. Päiväkodeissa työntekijöiden velvollisuus on ottaa asiat esille muiden työntekijöiden, vanhempien sekä muiden mahdollisten yhteistyötahojen, kuten neuvolan ja lastensuojelun kanssa. Kaikki ongelmat eivät kuitenkaan ilmaannu välttämättä vielä varhaislapsuudessa, jolloin varhainen puuttuminen liitetään ensioireiden ilmaantumiseen. Päiväkodissa varhaista interventiota tapahtuu koko ajan tiedostamattakin, kun lapsia komennetaan, pyydetään ja huomautetaan tekemään jotain tai muuttamaan käytöstään. (Huhtanen 2004, 43.)

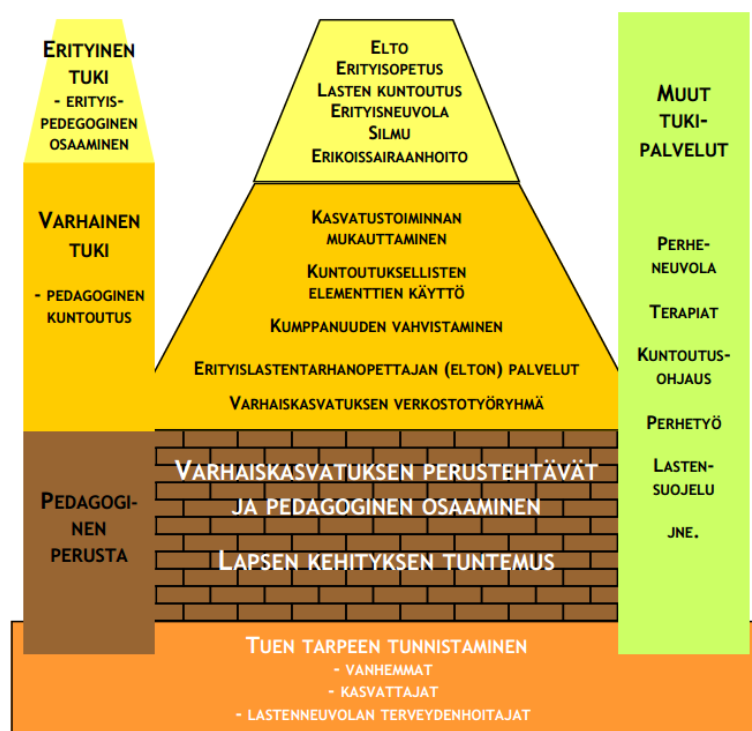
Päivähoidossa lapsi viettää suuren osan valveillaoloajastaan ja siksi hoitajat voivat huomata jotain, mikä jää kotona huomiotta. Otetaanko asioita kuitenkin puheeksi tarpeeksi ajoissa? (Varhainen puuttuminen 2013.)

4.1 Varhaiskasvatuksen tukitoimet Kauhajoella

Varhaiskasvatuksen tukitoimet jaetaan Kauhajoella kolmeen tasoon: pedagogiseen, varhaiseen sekä erityiseen tukeen. Näiden tasojen sisällä tehdään moniammatillista yhteistyötä. (Kuvio 2)

Tukitoimien aloittaminen lähtee tuen tarpeen tunnistamisesta. Usein lapsensa tuen tarpeen havaitsevat vanhemmat, mutta myös lastenneuvolan työntekijät ja varhaiskasvattajat havaitsevat usein tuen tarvetta ja ottavat sen vanhempien kanssa puheeksi. Lapsen tuen tarvetta tulisi arvioida alusta saakka yhdessä vanhempien kanssa kasvatuskumppanuutta kunnioittaen.

Varhaiskasvatuksen tukitoimet aloitetaan Kauhajoella heti, kun tuen tarve on yhdessä vanhempien, kasvattajien, lastenneuvolan terveydenhoitajien ja erityislastentarhanopettajan tai erityisopettajan kanssa havaittu ja tuen tarve on määritelty. Näin pyritään estämään tuen tarpeen kasautumista ja kuntoutuksen viivästymistä. Tarpeen vaatiessa lapsi ohjataan tutkimuksiin, minkä myötä saadaan tarkoituksenmukaisen asiantuntijatahon lausunto ja tukitoimet.

Kaavio tuen rakentumisesta.

Kuvio 2. Kaavio tuen rakentumisesta Kauhajoella. (Kauhajoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2007, 24)

Pedagogisen perustan tasolla lapsen kehityksen ja kasvun tukitoimena toimii päivähoitoyksikköön sijoittuminen. Osa tukea tarvitsevista lapsista saa kehitykseensä tarvittavaa tukea jo varhaiskasvattajien hyvästä pedagogisesta eli kasvatuksellisesta osaamisesta, päivähoitoyksikön struktuurista ja kehitystasoa tukevasta ympäristöstä

sekä toimivasta kasvatuskumppanuudesta. Pedagogisen perustan tasolla myös vertaisryhmä ja sosiaalinen ympäristö vaikuttavat merkittävästi lapsen kehittymiseen.

Varhaisella tuella tarkoitetaan lapsen varhaisvuosina tapahtuvaa tukemista ja mahdollisimman varhain käynnistyviä tukitoimia. Varhainen tukeminen on osa varhaiskasvatuksen perustehtävää.

Varhaisen tuen tasolla ympäristöä ja toimintaa mukautetaan lapsen tarpeiden vaatimalla tavalla. Kuntouttavia elementtejä käytetään suunnitelmallisesti ja tuki järjestetään osaksi arkea lapsen kiinnostusta ja toimintaa seuraten. Tarkoituksena on hyödyntää moniammatillista osaamista lapsen parhaaksi yhteistyössä vanhempien kanssa. Tukitoimet otetaan päivähoitoyksikössä käyttöön heti tuen tarpeen ilmetessä. Tuen tarpeen arvioinnissa hyödynnetään perheneuvolaa ja Kauhajoen varhaiskasvatusyksiköissä toimivia erityisen tuen ammattilaisia kuten erityislastentarhanopettajan, erityisopettajan (esioppilaan kohdalla) ja kehitysviiveisten lasten kuntoutusohjaajan palveluita. Varhaisen tuen tason tukitoimiin kuuluu: kasvatuskumppanuuden vahvistaminen, ympäristön mukauttaminen, kasvatustoiminnan mukauttaminen, kuntouttavien elementtien vahvistaminen.

Erityisen tuen tarve voi tulla esiin kehityksen eri osa-alueilla. Kasvuolot voivat myös aiheuttaa erityistä tuen tarvetta ja tarve voi olla lyhyt- tai pitkäaikaista. Tuen tarpeen arviointi ja suunnittelu edellyttävät lapsen kehityksen ja pedagogisen toiminnan tuntemusta. Lisäksi tarvitaan erityisen ohjauksen sekä opetuksenmenetelmien tuntemista ja erityisosaamista kytkettäessä eri asiantuntijatahojen tukipalveluita varhaiskasvatukseen. Erityisosaamista kasvattajayhteisöön tuovat ryhmässä työskentelevät tai kiertävät erityislastentarhanopettajat ja muut erityistyöntekijät. Erityisen tuen järjestämiseksi lapselle on vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö ensisijaisen tärkeää. Puhutaan kasvatuskumppanuudesta, joka perustuu molempien osapuolien asiantuntijuuden hyödyntämiseen. (Kauhajoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2007, 25-28.)

4.2 Huolen puheeksiotto

Huolen puheeksi ottaminen koetaan usein hankalaksi ja epämiellyttäväksi asiaksi. Usein työntekijä saattaa ajatella, että lapsen liittyvän huolen puheeksi ottaminen saattaisi jotenkin loukata vanhempia ja aiheuttaa heissä kielteisen tai negatiivisen reaktion. Huolen puheeksi ottoa saatetaan siis usein viivyttää, etteivät ihmissuhteet hankaloituisi. Tämä on erittäin perusteltua ja järkeenkäyvää, mutta huolet eivät hälvä odottamalla, eivätkä toimintamahdollisuudet parane vaan yleensä heikkenevät. (Eriksson & Arnkil 2009,1.)

Huolen puheeksi otto saattaa aiheuttaa työntekijälle pään vaivaa ja voi olla yksi työuran vaikeimmista tehtävistä. Toisille vaikeiden asioiden käsittely ja puheeksi ottaminen saattavat taas olla helppoa ja luonnollista omaan työhön pakollisena liittyvää toimintaa. Huolen puheeksi ottaminen tulisi toteuttaa kunnioittavana keskusteluna, jossa päämääränä tulisi olla lapsen tilanteen paraneminen ja vanhempien asiallinen kohtaaminen ketään tuomitsematta. Työntekijän tehtävänä on myös löytää perheen ja lapsen voimavarat, nähdä tilanteessa ja perheessä hyvää sekä luoda toiveikkuutta ja positiivisuutta tilanteeseen. (Eriksson & Arnkil 2009, 11.)

Huolen puheeksi ottona tavoitteena on kuitenkin yhteistyön aikaansaaminen ja asioiden kehittyminen positiivisempaan suuntaan. Lapsen ja perheen tilanteeseen liittyvät voimavarat on hyvä tunnistaa ja antaa niistä myönteistä palautetta esimerkiksi tukimuotoja tarjotessa. Tukitarjous voi olla yksinkertainen, esimerkiksi vanhempien neuvominen lapsensa kohtaamisessa. Perheen ja työntekijän yhteistyön tulisi olla liittävä, jossa osapuolien voimavarat yhdistettäisiin lapsen tukemiseksi. Laadukkaan asiakastyön edellytyksenä on kohdata asiakas tasavertaisena yhteistyökumppanina, jolloin perhe kohtaa päiväkodissa, neuvolassa tai koulussa lapsen kehityksen asiantuntijan. Kun vanhempien ja kasvattajien asiantuntijuudet saadaan täydentämään

toisiaan, on yhdessä toimien mahdollista saada tilanne kehittymään myönteisempään suuntaan. (Eriksson & Arnkil 2005, 29-30.)

4.3 Huolen vyöhykkeistö

Huolen mittaamiseen on kehitetty apuvälineitä. Huolen vyöhykkeistö on niistä yksi ja se on kehitetty aikuisille, selkeyttämään milloin huolenaiheisiin olisi hyvä puuttua (Taulukko 4). Vyöhykkeistö on työntekijöille hyvä tapa jäsentää omia ajatuksiaan ja sen avulla voi helposti tarkkailla, milloin oma huoli on asteeltaan niin suuri, että siihen tulisi puuttua. Vyöhykkeistö voi olla myös työvälineenä tehtäessä yhteistyötä työtovereiden kanssa, sekä silloin, kun aihe otetaan puheeksi vanhempien kanssa. (Huhtanen 2004, 46-48.)

Tutkimusvastausten mukana saatiin muutamalta vastaajalta heidän päiväkodissaan käytössä oleva huolen puheeksioton ennakointilomake (LIITE 3), jossa oli myös huolen vyöhykkeistöä käytetty. Siitä päätellen ainakin osassa Kauhajoen päiväkodeissa hyödynnetään huolen vyöhykkeistöä huolen puheeksiottamisessa.

Vyöhykkeistö jaetaan neljään eri osaan. Osat kertovat, minkälainen huoli työntekijällä on lapsesta. Vyöhykkeistön osat ovat: huoleton tilanne, pieni huoli, ns. huolen harmaa vyöhyke sekä suuri huoli. (Keskinen & Virjonen 2004, 203-204.)

Ensimmäinen eli huoleton tilanne kuvaa tilannetta, jossa lapsesta ei ole lainkaan huolta. Pienen huolen vyöhykkeellä huoli tai ihmettely merkitsee, että jokin asia lapsen tilanteessa on käynyt mielessä, mutta kasvattaja luottaa omiin voimavaroihinsa ratkaista tilanne. Huolen tai ihmettelyn käydessä toistuvasti mielessä ollaan lähellä huolen harmaata aluetta. Tässäkin vaiheessa työntekijä luottaa omiin mahdollisuuksiinsa ratkaista tilanne, mutta pohtii lisäresurssien tarvetta. Huolen harmaa vyöhyke on alue, jossa työntekijä kokee tarvitsevänsä omien keinojensa lisäksi tukea asiantuntijoilta. Tällä vyöhykkeellä saattaa olla lapsia, joiden tilanteisiin ei puututa, vaikka aihetta

olisi ja toisaalta myös lapsia, jotka voivat hyvin, mutta heidän ympäristönsä antaa huoleen aihetta. Kun huolta on paljon ja se on jatkuvaa, on kyse suuresta huolesta. Tällöin työntekijän voimavarat ovat loppumassa ja prosessiin on saatava heti mukaan lisää voimavaroja. Huolen kasvaessa voi lapsi olla välittömässä vaarassa ja tilanteeseen on saatava muutos heti. Tällaiset tilanteet liittyvät usein lapsensuojelulliseen tarpeeseen. (Huhtanen 2004, 47-48.)

TAULUKKO 4. Työntekijän kokeman lasta/nuorta koskevan huolen vyöhykkeistö. (Mukaillen: Eriksson, E. & Arnkil T. E, 2012, 25)

HUOLETON TILANNE	PIENI HUOLI		HARMAA VYÖHYKE		SUURI HUOLI	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Ei lainkaan huolta.	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin vahva	Huoli tai ihmettely käynyt toistuvasti mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä.	Huoli kasvaa; luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee.	Huoli tuntuu; omat voimavarat ehtymässä.	Huolta paljon ja jatkuvasti; lapsi/nuori vaarassa. Omat keinot loppumassa.	Huoli erittäin suuri; lapsi/nuori välittömässä vaarassa. Omat keinot lopussa.
		Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Mielessä toimimus lisävoimavaroista ja kontrollin* lisäämisestä.	Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Lisävoimavaroja ja kontrollia saata-va mukaan heti.	Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti.

*kontrolli= tilanteen hallinnan lisääminen esimerkiksi rajoittamalla jotain epätoivottavaa asiaa.

Huoli on subjektiivinen kokemus ja jokainen kokee sen henkilökohtaisesti. Vyöhykkeistön avulla työntekijä pystyy arvioimaan omaa sen hetkistä huolenastettaan suhteessa yleisiin standardeihin sekä omiin mahdollisuuksiinsa auttaa lasta. Vyöhykkeistön avulla hänen on helpompi kartoittaa omien lisävoimavarojensa ja apuvoimien tarvetta. Vyöhykkeistöä on tarkoitus käyttää omien ajatusten jäsentelyyn ja yhteistyötartpeiden kartoittamiseen, ei missään nimessä lasten luokitteluun tai rekisteröintiin. Huolen vyöhykkeistöä on käytetty ja käytetään jossain vielä edelleenkin väärin. Yksi syy tähän on ehkä vyöhykkeistön visuaalinen ulkomuoto: vyöhykkeet, lokerot ja rajat

houkuttelevat toisten ihmisten lokerointiin ja listauksiin, vaikka sen tarkoitus on juuri päinvastainen. (Huolen vyöhykkeistö 2013.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimusaineisto kerättiin Kauhajoen päiväkotien kasvatushenkilöstölle osoitetun kyselylomakkeen (LIITE 2) avulla. Kauhajoella päiväkoteja on yhteensä yhdeksän (Kauhajoen kaupunki 2014.) Kyselylomakkeet lähetettiin kolmeen päiväkotiin. Päiväkodit valittiin satunnaisesti, niin että joukossa oli kuitenkin sekä julkisia että yksityisiä päiväkoteja kaupungin eri alueilta. Kysely osoitettiin lastentarhanopettajille sekä lastenhoitajille. Valittujen päiväkotien kasvattajahenkilöstön määrä oli yhteensä 27.

Kyselylomakkeella selvitettiin muun muassa; millaisissa tilanteissa ja mistä syistä lastensuojeluilmoituksia tehdään, onko päiväkodeissa valmista mallia huolen puheeksi ottoon ja onko työntekijöillä korkea kynnys tehdä lastensuojeluilmoitus. Tutkimuksen tarkoituksena oli myös selvittää, millaisissa tilanteissa lastensuojeluilmoitus jää joskus tekemättä ja miksi.

5.1 Aineistonkeruumenetelmä

Tiedonkeruumenetelmäksi valittiin kyselylomake, jotta kukin voi vastata asetetun aikarajan sisällä silloin, kun itselle sopii. Vastaaminen tehtiin anonyymisti ja tutkimuslomakkeet käsiteltiin luottamuksellisesti. Kysymykset pyrittiin muodostamaan niin, että tutkimuksen tulokset olisivat mahdollisimman realistiset ja niistä saataisiin todellinen kuva kaupungin tämänhetkisestä tilanteesta.

Kysymykset on mahdollista muodostaa monin eri tavoin, yleensä käytetään avoimia kysymyksiä, monivalintakysymyksiä ja/tai asteikkoihin perustuvaa kysymystyyppiä. Avoimissa kysymyksissä on vain kysymys ja tyhjä tila vastaukselle. Monivalintakysymyksissä tutkija on valinnut kysymykseen vastausvaihtoehdot, joista vastaaja valit-

see yhden tai useamman vaihtoehdon ohjeistuksesta riippuen. Strukturoituun monivalintakysymykseen voidaan liittää myös avoin/avoimia kysymyksiä, jolloin vastaajan on mahdollisuus tuoda esiin ajatuksia, joita tutkija ei ole välttämättä osannut ajatella. Asteikkoihin perustuvassa kysymyksessä esitetään väittämiä ja vastaaja valitsee niistä sen perusteella, miten voimakkaasti hän on eri tai samaa mieltä kuin väittämä. Avointen kysymysten suosijat perustelevat valintansa sillä, että vastaajat saavat mahdollisuuden sanoa, mitä todella on mielessä. Toisaalta voidaan myös ajatella, että avointen kysymysten tuottama aineisto on sisällöltään kirjavaa ja luotettavuudeltaan epämääräistä ja sitä on vaikea käsitellä. Monivalintakysymykset taas sallivat vastaajan vastata samaan kysymykseen siten, että aineistoa on selkeä vertailla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 187-190.)

Päiväkodeille lähetettävissä lomakkeissa oli pääosin strukturoituja monivalintakysymyksiä ja tutkimus on pääpiirteittäin kvantitatiivinen. Kvantitatiivisella tutkimusmenetelmällä tarkoitetaan määrällistä tutkimusmenetelmää, jossa hyödynnetään strukturoituja kysymyksiä, jotka yleensä esitetään satunnaisesti valitulle joukolle. Kvantitatiivisen tutkimuksen sanotaan perustuvan deduktiiviseen prosessiin, eli se etenee yleisestä tiedosta yksityiskohtaisempaan. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 25.)

Kyselylomakkeen etuna on, että siten pystytään keräämään enemmän aineistoa tutkimukseen ja vastauksien analysointi sujuu joutuisammin. Kyselylomakkeen avulla on helppo kysyä samalla lomakkeella montaa asiaa monelta eri ihmiseltä ja samalla myös tutkijan aikaa säästyy. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2006, 125, 182.)

Kvantitatiiviset kysymykset valittiin, että vastaajalla olisi mahdollisuus täyttää lomaketta silloin, kun aika siihen parhaiten löytyy ja että vastaaminen olisi nopeampaa. ”Rasti ruutuun”-kysymyksiin vastaamisen oletettiin olevan tässä tapauksessa helpompaa ja näin ollen vastausprosentin toivotaan olevan korkea. Joihinkin kysymyksiin on liitetty tarkentavia avoimia kvalitatiivisia kysymyksiä, jotta vastaajilla on mahdollisuus selventää joitakin vastauksia ja näin ollen niitä on helpompi tulkita.

Kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä tarkoitetaan laadullista tutkimusmenetelmää. Laadulliseksi menetelmäksi voidaan pelkistetyksi kutsua aineistoa, joka on tekstin muodossa. Se voi kuitenkin olla paljon muutakin kuten, esimerkiksi haastatteluja tai havaintoja, mutta myös jotain muuta tarkoitusta varten tuotettuja kirjallista tai kuvalista aineistoa voidaan käydä laadullisessa tutkimuksessa hyväksi. (Eskola, Suoranta 1998, 15.) Tässä tutkimuksessa käytettiin aineistona juuri tätä tutkimusta varten kerättyä materiaalia.

5.2 Aineiston purku

Kun kyselylomakkeet saatiin vastauksineen takaisin, käytiin ne lävitse ja muodostettiin kvantitatiivisten kysymysten vastauksista kuviot. Avoimien kysymysten purkamisessa käytettiin aineistolähtöistä sisällön analyysiä. Aineistolähtöisellä sisällön analyysillä purettiin kysymys 9 ja kysymyksen 3 tarkentava avoin kysymys. Kahdestakymmenestä seitsemästä lomakkeesta saatiin yhteensä seitsemäntoista takaisin, eli vastausprosentti oli 63 %.

Tavallisesti aineistosta saadut tulokset esitetään joko taulukoin, kuvioin tai tunnusluvuin. Kuviota käyttäessä lukija säästyy yksityiskohtaiselta tarkastelulta, mutta saa kuitenkin visuaalisen ja hyvän kokonaiskuvan tulosten jakautumisesta. Kuvioita käyttäessä tulee olla varovainen, ettei tieto vääristy. Joskus kuvioissa voi pienikin muutos näyttää merkittävältä, jos kuvion esittämistapaa ei ole mietitty kunnolla. (Aaltola & Valli 2001, 161,163.)

Aineistolähtöisellä analyysillä tarkoitetaan, että teoria luodaan vasta aineistosta saadun informaation pohjalta. Esimerkiksi analyysiyksiköt eivät ole ennalta määrättyjä ja teoria rakennetaan aineiston pohjalta. Tällöin voidaan puhua induktiivisuudesta, millä tarkoitetaan, että yksittäisistä havainnoista edetään yleisempiin väitteisiin. (Eskola & Suoranta 1998, 18-19,83.)

Vastauksien käsittelyn ja visuaalistamisen jälkeen tehtiin niistä johtopäätökset. Hypoteesina oli, että huolenaiheita päiväkodeissa on paljon ja niihin puututaan. Luultavasti kuitenkin itse lastensuojeluilmoituksia tehdään suhteellisen vähän.

Kun vastaukset oli analysoitu ja purettu, hävitettiin tutkimuslomakkeet. Tutkimukseen vastanneiden kasvattajien ja päiväkotien nimet eivät tule esille tutkimuksessa.

5.3 Validius ja reliaabelius

Tutkimuksessa reliaabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta, vastausten tulisi olla sama, jos esimerkiksi tutkimus tai kysymys toistettaisiin uudestaan (Hirsjärvi ym. 1997, 216).

Yksi tapa, mikä lisää tutkimuksen reliaabeliutta, eli luetettavuutta, on että jokaiselta vastaajalta kysytään tismalleen samat kysymykset. Hyvän kysymyksen ominaisuuksiin kuuluu, että kysymys on valmisteltu niin, että vastaajalta saadaan vastaus kysymykseen. Vastausten tulisi myös olla ymmärrettävissä kaikille vastaajille samalla tavoin. (Floyd & Fowler 2009, 88-89.)

Validius, eli pätevyys, on toinen tutkimuksen arviointiin liittyvä käsite. Se tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin. (Hirsjärvi ym. 1997,216.) Tutkimuksen validiutta vähentää esimerkiksi seuraavat kysymyksen asetteluun tai vastaamiseen liittyvät seikat: vastaaja ei ymmärrä kysymystä, ei tiedä vastausta, vastaajat eivät osaa pukea vastausta sanoiksi tai eivät halua vastata kysymykseen. (Floyd & Fowler 2009, 106.)

Tässä työssä on pyritty lisäämään tutkimuksen validiutta ja reliaabeliutta kiinnittämällä huomioita tutkimuslomaketta laadittaessa, kysymysten ymmärrettävyyteen ja siihen, että kysymyksien avulla saataisiin mahdollisimman hyvin vastaukset siihen, mitä kysymyksillä on haettu. Tutkimus tehtiin myös vastaajien henkilöllisyys ja päi-

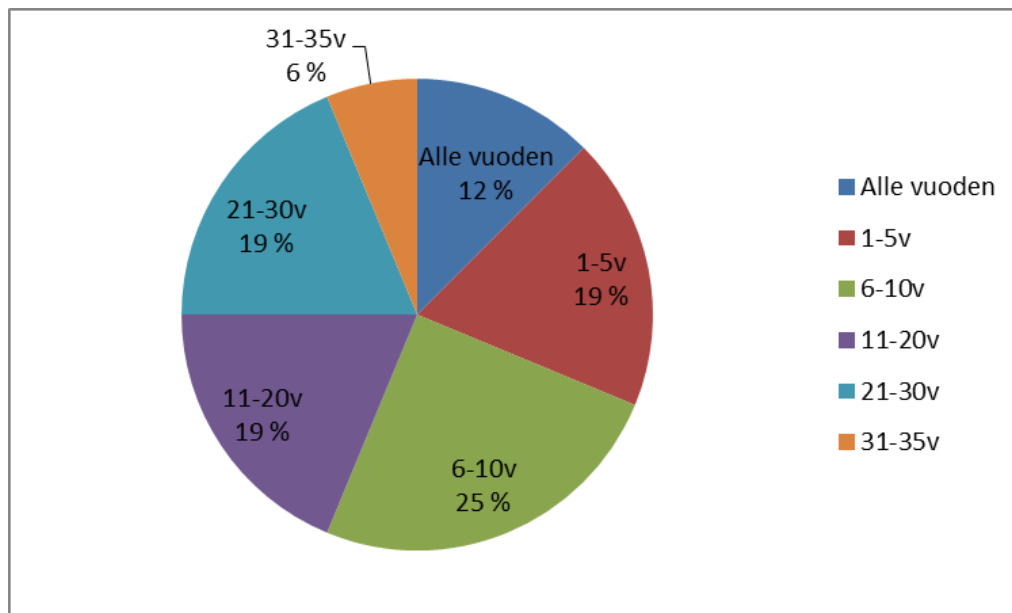
vähoitoyksikkö salassa pitäen, joten silläkin on hyvin mahdollisesti ollut vaikutusta vastausten avoimuuteen ja täten myös todenmukaisuuteen.

6. TUTKIMUSTULOKSET

Kyselylomakkeessa painotettiin, että on tärkeää vastata Kauhajoelta kertyneen työkokemuksen mukaan. Kyselylomake oli jaettu kolmeen osioon: taustatiedot, huolen puheeksiottoa koskevat kysymykset ja lastensuojelua koskevat kysymykset.

6.1 Vastaajien taustatiedot

Ensimmäiseksi työntekijöiltä kysyttiin, kuinka pitkään he ovat päivähoitossa työskennelleet. Kuviosta 3 nähdään, että työntekijöiden työkokemusajat vaihtelivat suuresti.

Kuvio 3. Miten pitkään olet työskennellyt päivähoitossa?

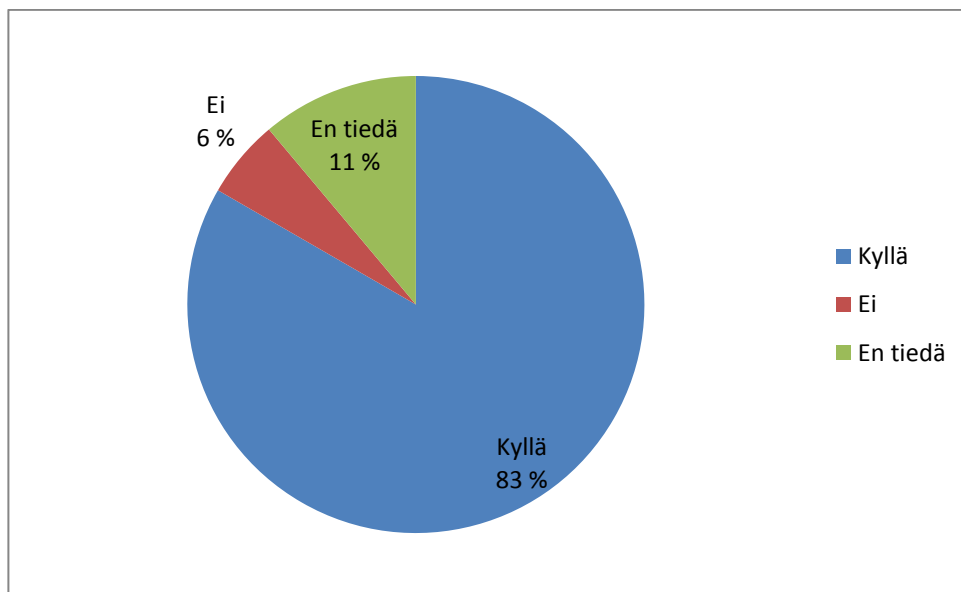
Vähiten työkokemusta Kauhajoen päiväkodeista oli jollekin vastaajalle kertynyt vasta noin vuoden verran ja pisin työkokemus puolestaan oli 32 vuotta. 6 % eli yksi vastaajista oli työskennellyt päivähoitossa yli 30 vuotta. Suurin osa, eli 25 % (4 henkilöä)

vastaajista on työskennellyt päivähoitossa 6-10 vuotta. 11-30 vuotta työskennelleiden vastausjakauma on tasainen. Yksi vastaajista oli jättänyt vastaamatta tähän kysymykseen, joten häntä ei ole taulukossa huomioitu. (ks. Kuvio 3.)

Seuraavaksi kysyttiin työntekijöiden koulutusta. Kysely oli osoitettu päiväkodin kasvatushenkilöstölle, lastentarhanopettajille ja lastenhoitajille. Seitsemästätoista vastaajasta 65 % eli suurin osa olivat lastenhoitajia. Loput 35 %, eli kuusi vastaajaa, olivat koulutukseltaan lastentarhanopettajia. Tämä oli odotettavissa, koska lastentarhanopettajia on päiväkodeissa vähemmän.

6.2 Onko työpaikallasi jonkinlaista mallia huolen puheeksiottoon, kuinka sitä käytetään?

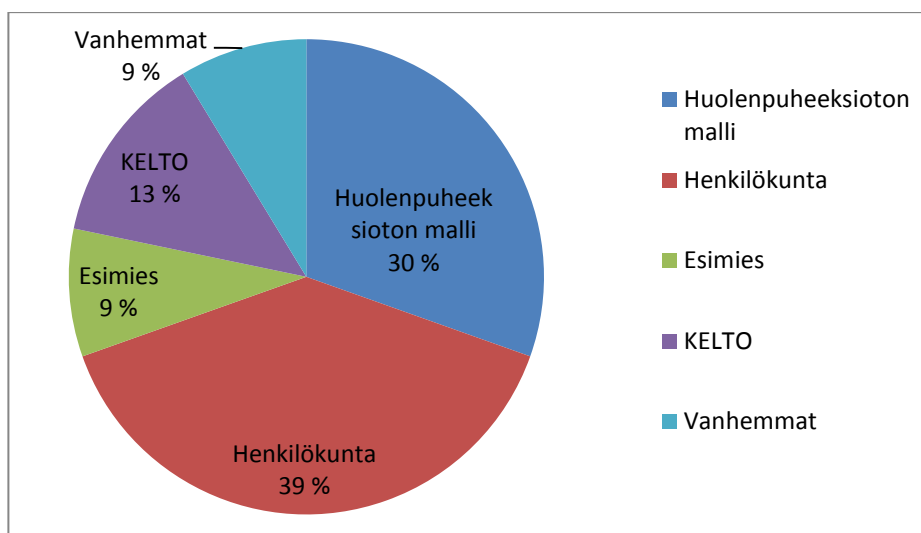
Työntekijöiltä kysyttiin, onko heidän työpaikallaan käytössä jonkinlaista mallia huolen puheeksiottoon. Alla olevasta kuvioista 4 nähdään vastausten jakauma.

Kuvio 4. Onko työpaikallasi jonkinlaista mallia huolen puheeksiottoon?

83 %, eli 15 vastaajista ilmoitti, että heidän työpaikallaan on jonkinlainen malli huolen puheeksiottoon, 11 % (2) vastaajista eivät tieneet sellaista olevan. Toinen ”en tiedä”- vastauksen antaneista selvensi, että ”*Olen ollut vasta muutaman viikon tässä työpaikassa... Mutta keskustelen muiden työntekijöiden kanssa jos joku lapsista on antanut aiheita huoleen ja yhdessä mietimme miten toimitaan*” 6 % eli yksi vastaaja vastasi, ettei työpaikalla huolen puheeksioton mallia ole. Samainen ”ei”- vastaaja rastitti myös ”kyllä” kohdan. (ks. kuvio 4)

Jos vastasi, että työpaikalla on jokin malli huolen puheeksiottoon, oli myös mahdollisuus kertoa omin sanoin, mikä ja miten huolen puheeksioton mallia käytetään. Tämä kysymys on purettu käyttäen aineistolähtöistä sisällön analyysia. Kuvioon on teemoiteltu vastaajien esiin tuomia tahoja, joihin vastaajat tukeutuvat huolen esiin tullessa. (ks. kuvio 5)

Kuvio 5. Kerro lyhyesti miten huolen puheeksioton mallia käytetään.

Kuviosta 5 nähdään, että suuri osa, eli 39 % (9) vastaajista toi vastauksessa esiin juttulevansa asiasta ensin oman tiiminsä ja/tai muun henkilökunnan kanssa (henkilökunta-sarake) ja sen jälkeen vanhempien sekä muiden yhteistyötahojen kanssa. 30 % (7)

vastaajista toivat esiin toimivansa huolen puheeksioton koulutuksesta saavansa mallin mukaan. (LIITE 3.)

”Huolen puheeksioton malli, jossa korostetaan varhaisen puuttumisen tärkeyttä. Vielä en ole nähnyt sitä käytännössä käytettävän”

”Keskustelemme ensin oman ryhmän kanssa. Riippuen siitä kuinka suuri huoli on. Otamme yhteyttä keltoon, jonka jälkeen esimieheen”

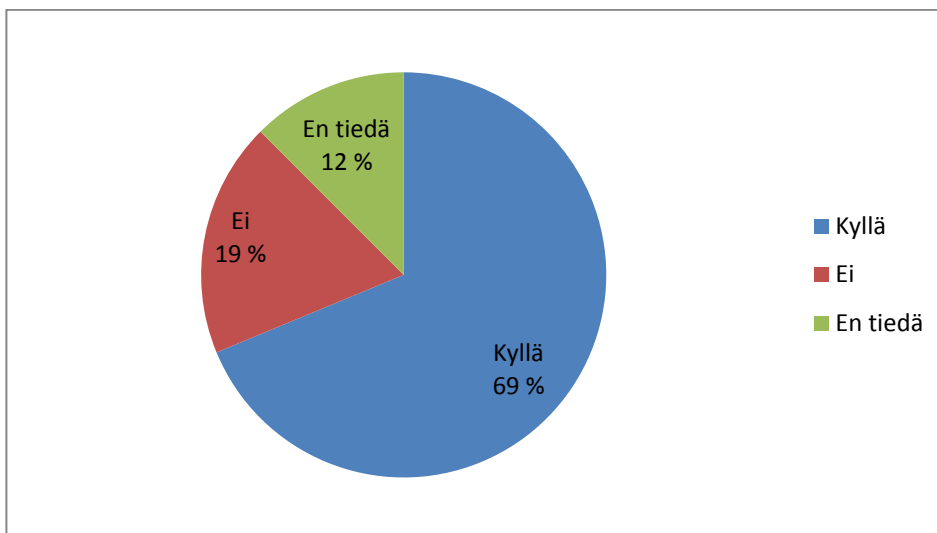
”olemme kaikki käyneet huolen puheeksi ottaminen-koulutuksen”

”palavereissa keskustellaan yhdessä miten toimitaan”

Monet vastaajista kertoivat toimivansa huolen puheeksiotto-koulutuksesta saamansa mallin mukaan, kukaan ei kuitenkaan tarkemmin avannut, mitä se käytännössä tarkoittaa. Muutama vastaaja laittoi lomakkeen (LIITE 3) vastauksensa mukaan.

6.3 Noudatetaanko työpaikalla huolen puheeksioton mallia?

Seuraavasta kuviosta 6 nähdään kuinka vastaajien mielestä huolen puheeksioton mallia noudatetaan käytännössä. Vastaajista suurin osa, eli 69 % (11) koki, että työpaikalla olemassa olevaa mallia huolen puheeksiottoon noudatetaan. 19 % eli kolme vastaajista rastitti kohdan ”ei”, mutta kaikki näistä vastaajista rastitti MYÖS ”kyllä”-kohdan. 12 % (2) vastaajista ilmoitti, ettei tiedä onko olemassa oleva huolen puheeksioton malli työpaikalla käytössä. Toisaalta toinen ”en tiedä”-vastaaja vastasi myös edellisessä kysymyksessä, ettei tiedä, onko työpaikalla mallia olemassakaan. Kysymykseen jätti myös kaksi henkilöä vastaamatta, joista toinen oli vastannut edelliseen kysymykseen (kysymys 3) ”en tiedä” ja toinen oli vastannut ”kyllä”. Kysymykseen vastasi yhteensä 88 % kaikista vastaajista.

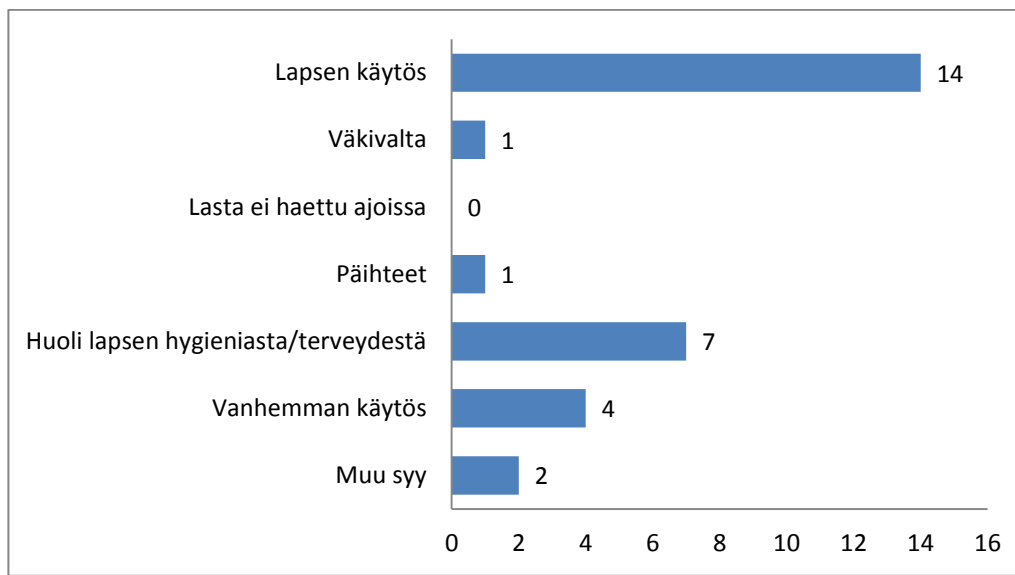

Kuvio 6. Noudatetaanko mallia?

6.4 Millaisissa tilanteissa huoli on ollut niin suuri, että se on otettu puheeksi huoltajan kanssa?

Työntekijöiltä kysyttiin, millaisissa tilanteissa he ovat ottaneet huolen vakavasti puheeksi vanhempien kanssa. Tässä kysymyksessä sai valita useamman kuin yhden vaihtoehdon. Kysymykseen oli vastannut yhteensä kuusitoista henkilöä ja he ovat yhteensä laittaneet kaksikymmentäyhdeksän rastia. Kuvioista 7 nähdään vastauksien lukumäärät ja miten vastaukset ovat jakautuneet.

Syitä huolen syntymiseen voi olla monia, mutta vastausten perusteella suurin huolta aiheuttava syy, joka on otettu puheeksi vanhempien kanssa, on lapsen oma käytös. Toiseksi eniten vanhempien kanssa on otettu puheeksi lapsen terveyteen tai hygieni-
aan liittyvät huolen aiheet. Kaksi vastaajista oli rastittanut kohdan ”muu syy” ja tarkentaneet syyt: ”Isä uhkaillut äitiä (lapsia), lapset huolissaan äidistä” ja ”Lapsen pitkään kestänyt, vaikean haavan hoito--”

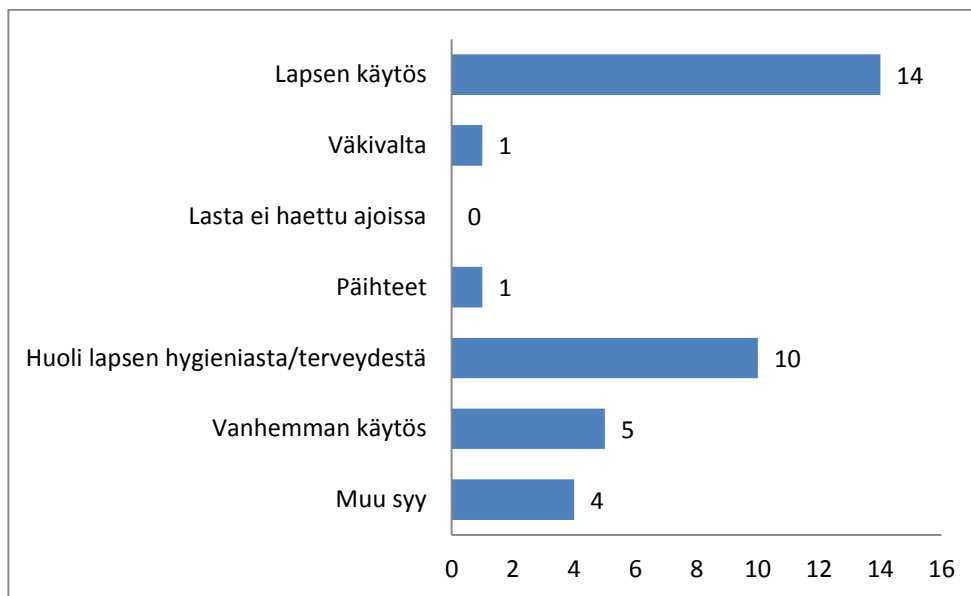

Kuvio 7. Huoli vakavasti puheeksi vanhempien kanssa.

6.5 Millaisia asioita koskien huoli on pitänyt ottaa puheeksi työpaikalla tai muiden yhteistyötahojen kanssa?

Seuraavaksi työntekijöiltä tiedusteltiin, mihin liittyviä asioita heidän on täytynyt ottaa puheeksi työpaikalla tai muiden yhteistyötahojen kanssa. Kaiken kaikkiaan seitsemästätoista vastaajaa on rastittanut yhteensä kolmekymmentäviisi kohtaa. (ks. kuvio 8.)

Työpaikalla ja muiden yhteistyötahojen kanssa esiin otetut asiat jakautuivat melko samalla tavalla kuin vanhempien kanssa esiin otetut asiat. Eniten (14) muiden kanssa puheeksi otettavia huolen aiheita oli aiheuttanut lapsen käytökseen liittyvät asiat. Kymmenen vastaajaa oli myös laittanut rastin ”huoli lapsen hygieniasta/terveydestä”-kohtaan.

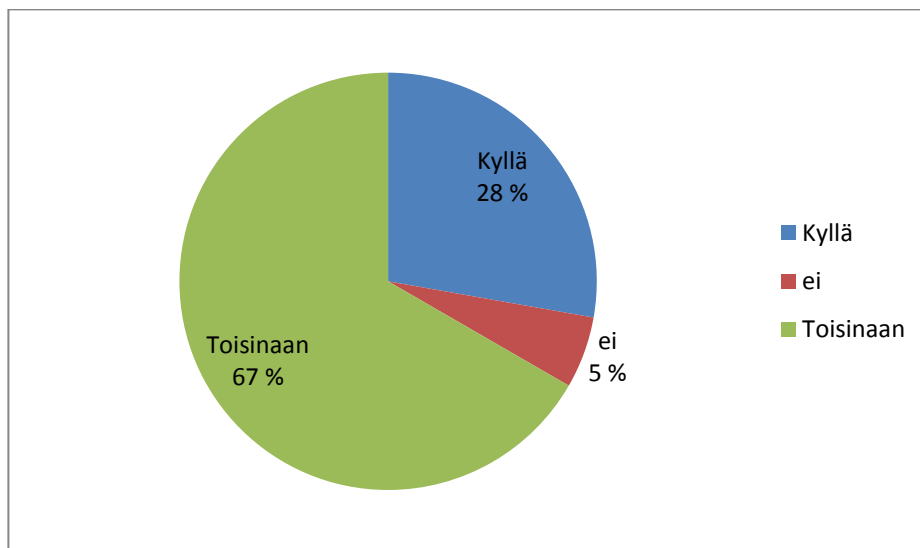
Kuvio 8. Huoli puheeksi työntekijöiden tai yhteistyötahojen kanssa.

Vähiten työpaikalla ja muiden yhteistyötahojen kanssa oli otettu puheeksi väkivaltaan ja päihteiden käyttöön liittyviä asioita. Muihin syyhyn liittyen huolenaiheita oli ilmaissut neljä vastaajaa. Näitä syitä olivat jo edellisessäkin kysymyksessä mainittu haavan hoito sekä ”-kuka lasta saa hakea hoidosta”, ”lapsen yliptkät (10h) hoitopäivät” ja ”lapsen kehitys, lapsi ei tule hoitoon-eikä tätä ilmoiteta”

6.6 Onko puuttuminen lapsen tai perheen asioihin mielestäsi vaikeaa?

Työntekijöiltä kysyttiin, onko heidän mielestään lapsen ja perheen asioihin puuttuminen vaikeaa. 67 % (12) vastaajista kokivat, että puuttuminen on toisinaan vaikeaa. Ainoastaan viisi prosenttia eli yksi vastaaja oli sitä mieltä, ettei puuttuminen lapsen ja perheen asioihin ole vaikeaa. 28 % eli viisi vastaajaa kokivat puuttumisen vaikeana tehtävänä. Yksi vastaaja rastitti sekä ”kyllä” että ”toisinaan” vastausvaihtoehdot. Sa-

mainen vastaaja selvensi ”toisinaan” vastauksen perään, että ”varmaan olisi, jos vaikka epäilisi väkivaltaa” (Ks. Kuvio 9.)

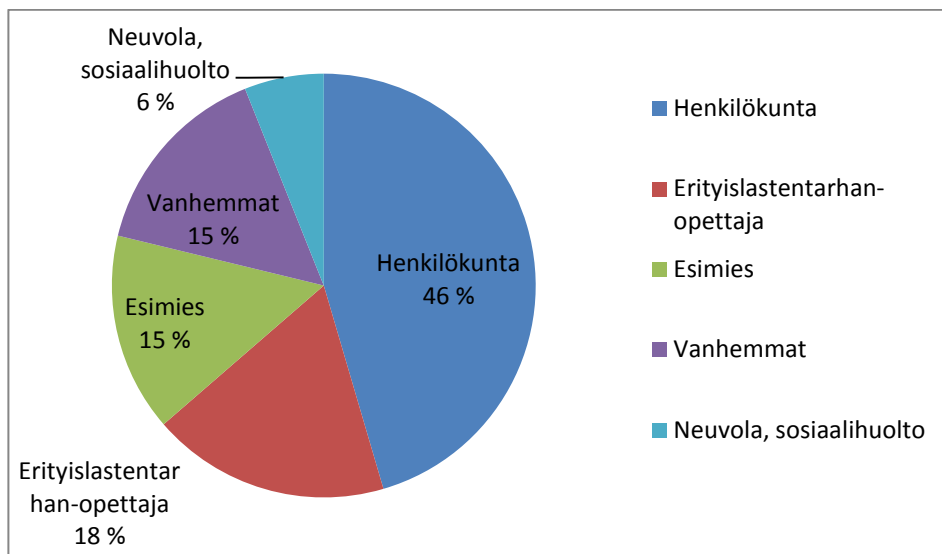

Kuvio 9. Onko puuttuminen lapsen ja perheen asioihin mielestäsi vaikeaa?

Työntekijöiltä kysyttiin seuraavaksi haluaisivatko he lisää koulutusta ja tukea huolen puheeksi ottamiseen. Reilusti yli puolet vastaajista, 76 % eli 13 vastaajaa, halusivat enemmän koulutusta huolen puheeksiottamiseen, loput 24 % eli neljä vastaajista kokivat lisäkoulutuksen aiheesta tarpeettomana.

6.7 Miten työpaikallasi toimitaan, kun huoli lapsesta herää?

Kysymyksessä yhdeksän kysyttiin miten toimitaan, kun huoli lapsesta. Kysymys oli avoin kysymys ja vastaukset on purettu aineistolähtöistä sisällön analyysia käyttäen. Kuvioon 10 on jaoteltu, kenen kanssa työntekijät asiaa ovat lähteneet purkamaan. Vastausten jakauma on ilmoitettu prosenteissa. (Ks. Kuvio 10.)

Kuvio 10. Miten työpaikallasi toimitaan, kun huoli lapsesta herää?

Viisitoista vastaajista ilmoitti juttelevansa asiasta ensin oman tiiminsä kanssa, näistä vastaajista neljä kertoi joissain tapauksissa ottavansa asian puheeksi koko henkilökunnan kanssa. Eniten (43 %) siis asioita puitiin oman tiimin tai muun henkilökunnan kanssa. Vanhemmat ja esimies nousivat vastauksissa myös tärkeiksi asianosaisiksi, molempiin liittyviä vastauksia tuli viideltä henkilöltä. Erityislastentarhanopettajaan liittyviä vastauksia tuli yhteensä kuudelta henkilöltä.

”Aluksi otamme asian esille tiimissä ja pohdimme onko huoli herännyt muilla samasta asiasta. Jos meillä on yhteinen huoli, otamme asian puheeksi vanhemman kanssa sekä tarvittaessa kelto, neuvola, esimies, sosiaalihoolto.”

”Hetimit keskustelu vanhempien kanssa. Yhteys erityislastentarhanopettajaan KELTOON.”

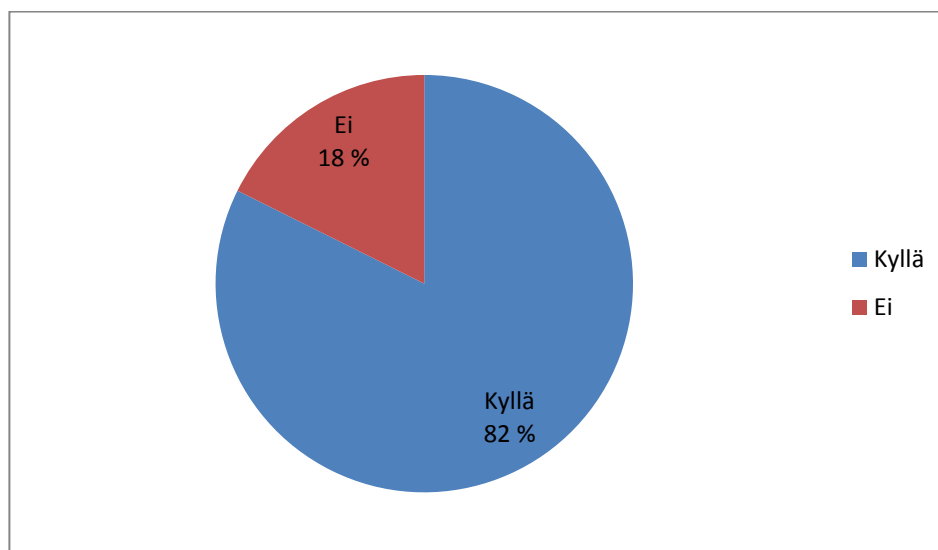
”Keskustelu kollegojen (samalla osastolla olevien kanssa) ja esimiehen kanssa. Huolen vakavuudesta riippuen toimitaan sen vaatimalla tavalla.”

”avoin keskustelu henkilökunnan kesken, katsotaan tilannetta monelta eri kantilta. Tarvittaessa viedään asiaa eteenpäin.”

”Ryhmän hoitajat keskustelevat tilanteesta. Sovitaan kuinka missäkin tilanteessa edetään. Päiväkotimme on sen verran pieni (ja tiivis), että välillä (vaikeammat) tilanteet käydään läpi koko henkilökunnan kesken.”

6.8 Koetko tuntevasi lastensuojelulliset toimintaperiaatteet?

Ensimmäisenä lastensuojeluun liittyvässä kysymysosiossa työntekijöiltä tiedusteltiin kokevatko he tuntevansa lastensuojelulliset toimintaperiaatteet, kuten ilmoitusvelvollisuuden. Kuviosta 11 nähdään vastausten jakauma.

Kuvio 11. Lastensuojelullisten toimintaperiaatteiden tunteminen.

Neljätoista (82%) vastaajista kokivat nämä tuntevansa, mutta loput kolme (18%) vastaajaa olivat epävarmoja tietämyksestään.

6.9 Oletko harkinnut tekeväsi lastensuojeluilmoitusta työsi puolesta ja oletko tehnyt?

Kuviosta 12 nähdään, että yhdeksän vastaajista ei ollut harkinnut työnsä puolesta tehdä lastensuojeluilmoitusta. Kahdeksan vastaajista olivat harkinneet ilmoituksen tekemistä. Tämän kysymyksen vastaukset jakautuivat lähes puolet ja puolet.

Työntekijöiltä kysyttiin lisäksi, ovatko he työnsä puolesta tehneet ikinä lastensuojeluilmoitusta. Ainoastaan yksi vastaaja oli ilmoituksen tehnyt, vaikka ilmoituksen tekemistä olivat monet harkinneet. Loput 16 vastaajaa eivät olleet lastensuojeluilmoitusta työnsä puolesta tehneet.

Kuvio 12. Oletko harkinnut tai tehnyt ls-ilmoituksen?

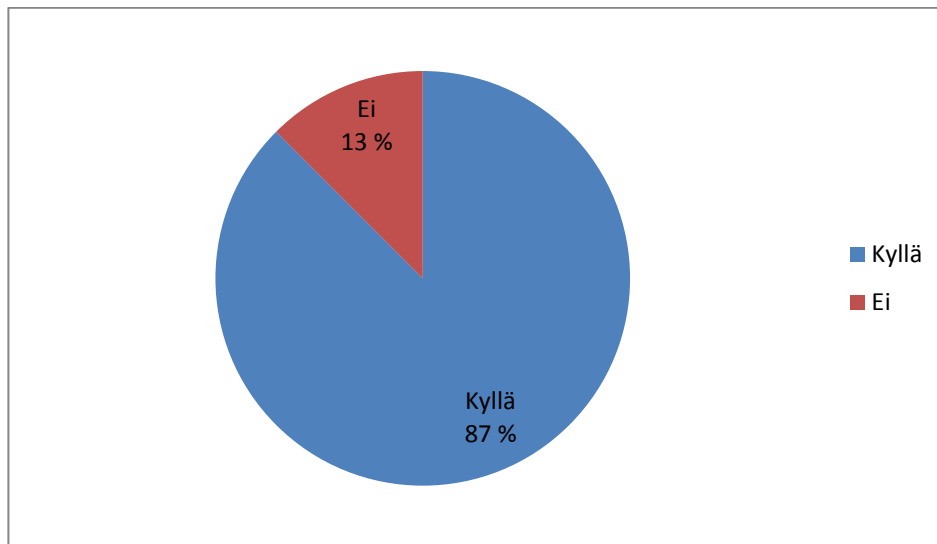
6.10 Mihin liittyen lastensuojeluilmoitus on tehty tai onko joku tehnyt lastensuojeluilmoituksen puolestasi/aloitteestasi?

Työntekijöiltä kysyttiin tarkentava kysymys, että mihin liittyen lastensuojeluilmoitus tehtiin, jos on sellaisen tehnyt. Tähän kysymykseen (kysymys 13) vastauksia tuli kuusitoista (94 % vastaajista) ja kaikki olivat valinneet kohdan ”en ole tehnyt”. Vastaja, joka oli vastannut ”kyllä” edelliseen kysymykseen ”oletko työsi puolesta tehnyt lastensuojeluilmoitusta?” ei ollut vastannut tähän tarkentavaan kysymykseen lainkaan. Kysymykseen neljätoista ”Onko joku tehnyt lastensuojeluilmoituksen puolestasi/aloitteestasi?” hän oli vastannut ”Johtaja” ja kirjoittanut ”*Ei minun aloitteestani*”, joten ehkä hän tarkoitti johtajan tekemää lastensuojeluilmoitusta vastatessaan kyllä kysymykseen kolmetoista. Tai hänen tekemänsä ilmoituksen lisäksi hän tiesi johtajan tehneen ilmoituksen samasta tai jostain toisesta lapsesta.

Kysymykseen neljätoista ”Onko joku tehnyt lastensuojeluilmoituksen puolestasi/aloitteestasi?” vastasi yhteensä 4 työntekijää eli 24 % kaikista vastaajista. Kaikki neljä ilmoittivat, että päiväkodin johtaja on tehnyt ilmoituksen heidän puolestaan tai aloitteestaan.

6.11 Onko kynnyksellä lastensuojeluilmoitus korkea?

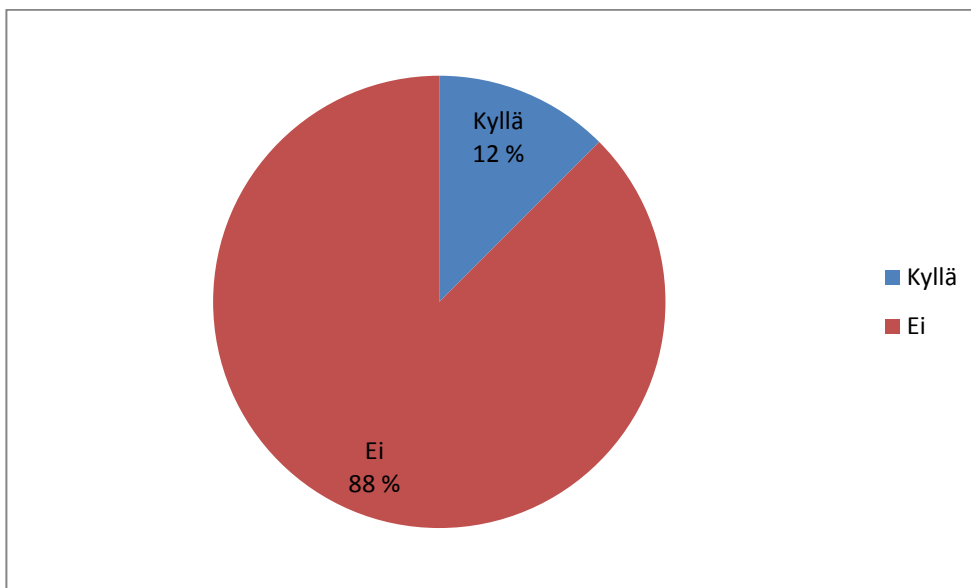
Työntekijöiltä kysyttiin, onko heidän mielestään lastensuojeluilmoituksen tekemiseen korkea kynnyksellä. Taulukosta kolmetoista nähdään, että suurin osa eli 14 (82 %) vastaajaa olivat sitä mieltä, että on. Kaksi (12 %) vastaajista eivät kokeneet kynnyksellä korkeaksi. Yhteensä 94 % vastaajista oli vastannut kysymykseen eli yksi vastaaja oli jättänyt kysymykseen vastaamatta.

Kuvio 13. Onko kynnys tehdä lastensuojeluilmoitus korkea?

6.12 Oletko jättänyt lastensuojeluilmoituksen tekemättä joskus, vaikka siihen olisi ollut aihetta?

Työntekijöiltä tiedusteltiin vielä ovatko he jättäneet joskus tekemättä lastensuojeluilmoituksen, vaikka siihen olisi ollut syytä. Kysymykseen oli vastannut 94 % vastaajista. Heistä 12 % eli kaksi vastaajista vastasivat ”kyllä” ja enemmistö 88 % (14) ei kokenut, että olisi joskus jättänyt ilmoituksen tekemättä, vaikka siihen olisi ollut aihetta. Yksi vastaaja oli jättänyt vastaamatta tähän kysymykseen. (Ks. Kuvio 14)

Kuvio 14. Oletko jättänyt lastensuojeluilmoituksen tekemättä?

”Kyllä” vastanneille oli vielä lisäkysymys ”miksi?” ilmoitus oli jäänyt tekemättä. Vastauksia tähän olivat: ”keskusteltuani muiden kanssa eivät pitäneet asiaa tarpeellisenä” ja ”Asiaan yritetään ensin puuttua muilla keinoilla-> vanhempien kanssa keskustelu, neuvolan kanssa tehtävä yhteistyö” Myös yksi ”en” vastauksen antanut oli kirjoittanut, että ”Asia eteni muuta kautta.”

6.13 Aiheeseen liittyviä kommentteja

Lopuksi vastaajilla oli vielä mahdollisuus esittää aiheeseen liittyviä kommentteja, joista tähän on koottu suurin osa. Seitsemästätoista vastaajasta oli kommentteja antanut melkein puolet eli kahdeksan työntekijää.

”Riippuen huolen koosta. Pieni huoli on helpompi käsitellä kuin iso huoli.”

”Vieläkin lastensuojeluilmoituksella on sellainen ”tabu”, että heti seuraa huostaanotto; vaikka nykyaikana asiat ovat toisin; perhe saa apua ja tukea.”

Perhe kokee ilmoituksen heidän asioihinsa puuttumisena, vaikka yritettäisiin tukea perhettä.”

”Kynnys tehdä lastensuojeluilmoitus on todella korkea, ihan pienistä ongelmista ei ilmoitusta tehdä. Tässä ammatissa/työssä on tärkeää tietää lapsen perheessä tapahtuvat suuret asiat esim. vanhempien ero (vaikuttaa helposti lapsen käyttäytymiseen)--”

”Ei ole ollut aihetta lastensuojeluun ilmoitettaisiin mistään! (pahoinpitelyjä, alkoholin vaikutuksen alaisena lasta hakemaan, Ei ole vielä sattunut kohdalle!)”

”Lyhyen työhistorian aikana ei ole vielä tullut tapauksia joissa lastensuojeluilmoituksen tekeminen olisi tarpeen, mutta olen kohdannut perheitä, joissa lapset ovat tulleet hoitoon juuri lastensuojelun kautta”

”On tärkeää, että työpaikalla on yhteiset pelisäännöt ja että jokainen toimii niin kuin ollaan puhuttu. Tämä toimii meillä hienosti.”

”Lastensuojeluilmoituksen tekemiseen olen kyllä ohjannut toisia muiden yksiköiden tekijöitä (yksityishenkilöinä)-- Korostaen, että jos ilmoitus tehdään yksityishenkilönä (ei töistä) sen voi tehdä myös nimettömäki. Tai pelkän heränneen huolen (lapsia ulkona yöllä) voi tuoda esiin myös sosiaalipäivystykseen soittamalla.”

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Johtopäätöksiä tehdessä otettiin joidenkin kysymysten osalta tarkemmin huomioon lastentarhanopettajien vastauksia verraten lastenhoitajien vastauksiin. Lastentarhanopettajat ovat ryhmänsä vastuuhenkilöinä ja täten heidän vastuulleen, pohdittavaksi ja hoidettavaksi kasautuu oletettavasti enemmän ongelma- ja huolutilanteita. Vaikka, tietenkin koko ryhmän kesken asioita pohditaankin.

Työntekijöiden taustatiedoista tuli ilmi, että vastaajilla oli kertynyt työkokemusta Kauhajoen päiväkodeista alle yhdestä vuodesta yli kolmekymmentä vuotta. Suurin osa (11) vastaajista olivat koulutukseltaan lastenhoitajia ja loput (6) lastentarhanopettajia, tämä varmastikin siksi, että lastentarhanopettajia on päiväkodeissa vähemmän, yleensä yksi per ryhmä.

Huolen puheeksiottoa käsittelevästä kysymys-osiosta selvisi, että lähes kaikkien (15) työpaikalla oli olemassa jonkinlainen malli huolen puheeksiottoon. Kuitenkin vain kolmetoista vastaajaa kokivat, että mallia noudatettiin. Näistäkin kaksi olivat ilmeisesti hieman epävarmoja mallin käytöstä, sillä olivat lisäksi valinneet kohdan, että työpaikalla ei noudateta huolen puheeksioton mallia. Syynä ristiriitaisiin vastauksiin voi olla se, että ehkä sitä käytetään joissain tapauksissa, eli ”toisinaan” vaihtoehto olisi ollut hyvä olla vastausvaihtoehtona myös.

Lastentarhanopettajista kaikki paitsi yksi vastaaja vastasi, että työpaikalla on malli huolen puheeksiottoon. Yksi näistä vastaajista oli valinnut myös ”ei”-vaihtoehdon, mutta perustellut vastauksensa kertoen että varsinaista mallia ei ole, mutta keskustelemalla ryhmässä ja pohtimalla yhdessä asiaa lähdetään asiaa ratkaisemaan. Yksi lastentarhanopettajista oli myös vastannut, ettei tiedä onko mitään mallia, toisaalta hän oli työskennellyt työssään vasta alle vuoden.

Se, miten huolen puheeksioton mallia päiväkodeissa käytettiin, oli kaikilla vastaajilla melko samansuuntainen. Kysymys olisi ehkä voinut olla mieluummin millaisissa tilanteissa mallia käytetään, sillä nyt vastaajat vastasivat, miten he toimivat kuin huoli herää ja siitä oli oma kysymyksensä myöhemmin (kysymys 9). Yleisemmin kerrottiin, että asiat otetaan aluksi puheeksi oman tiimin kanssa ja pohditaan, miten missäkin tilanteessa toimitaan. Monet vastaajat olivat myös vastanneet, toimivansa huolen puheeksioton-koulutuksesta saamansa mallin mukaisesti, mutta vastauksista ei tarkemmin tullut ilmi, että miten malli käytännössä toimii. Kaksi vastaajista oli kuitenkin liittänyt vastauksensa mukaan heidän työpaikallaan käytössä olevan mallin. (LIITE 3)

Työntekijöiltä selvitettiin myös millaisissa tilanteissa he ovat ottaneet huolen puheeksi vanhempien kanssa ja millaisissa tilanteissa työntekijöiden tai muiden yhteistyötahojen kanssa. Vastaukset molempiin kysymyksiin olivat melko samanlaiset. Lapsen käytökseen liittyvät asiat olivat eniten puheeksi otettuja asioita molempien kanssa. Huoli lapsen hygieniasta/terveydestä mainittiin kolme kertaa useammin otettavan puheeksi työpaikalla tai muiden yhteistyötahojen kanssa kuin vanhempien kanssa. Se, että asioita on otettu jonkin verran vähemmän puheeksi vanhempien kuin työntekijöiden ja yhteistyötahojen kanssa, saattaa johtua siitä, että usein on käytäntönä ensin pohtia asioita työpaikalla. Joskus ehkä päädytään siihen, ettei puheeksi ottaminen ole tarpeellista tai asia on saattanut korjaantua ennemmin, kun on ehditty puuttua. Toisaalta kysymyksessä kysyttiin, että millaisissa tilanteissa olet ottanut huolen *vakavasti* puheeksi vanhempien kanssa ja vastaajilla voi olla hieman erilainen ajatus siitä, mikä on *vakavasti*.

Vastauksista ilmeni, että lähes kaikki kokivat lapsen ja perheen asioihin puuttumisen vaikeana. Ainoastaan yksi vastaaja oli sitä mieltä, ettei se ole vaikeaa. Loput kuusi toista vastaajaa olivat vastanneet ”kyllä” tai ”toisinaan”. Suurin osa myös halusi enemmän tukea ja koulutusta huolen puheeksiottamiseen. Lastentarhanopettajista kaikki halusivat lisäkoulutusta aiheesta, vaikka olisivat aiemmin maininneet käyneen-

sä huolen puheeksioton-koulutuksen. Lastentarhanopettajien vastaukseen on saattanut vaikuttaa se, että heillä on ryhmästä suurin vastuu ja ehkä he useimmiten joutuvat ottamaan ikäviä asioita puheeksi vanhempien kanssa. Neljä vastaajaa eivät halunneet lisäkoulutusta. ”Ei” vastauksen antaneista kaksi olivat maininneet kysymyksessä kolme käyneensä huolen puheeksioton eli hupu-koulutuksen tai muun aiheeseen liittyvän koulutuksen ja ilmeisesti kokivat, että se oli riittävä. Kaksi ”ei”-vastaajaa olivat kirjoittaneet vastauksensa viereen saaneensa aiheesta koulutusta. Eli neljä lastenhoitajista oli tyytyväisiä nykyiseen ja loput seitsemän kaipasivat lisäkoulutusta kuten lastentarhanopettajatkin.

Tutkimuksessa tuli ilmi, että suurin osa työntekijöistä kokevat tuntevansa lastensuojelliset periaatteet, kuten ilmoitusvelvollisuuden. Lastentarhanopettajista kaikki kokivat tuntevansa nämä, mutta lastenhoitajista kolme eivät. Päivähoidon henkilökunnan olisi tärkeää tiedostaa esimerkiksi juuri ilmoitusvelvollisuus, sillä he ovat lain mukaan velvollisia puuttumaan asioihin ja ilmoittamaan lastensuojeluun, mikäli työssään huomaavat tällaiseen tarvetta. Lastensuojeluilmoituksen tekemistä olivat monet vastaajat työssään harkinneet. Jopa yhdeksän seitsemästätoista vastaajasta olivat sitä harkinneet, heistä kolme olivat lastentarhanopettajia. Kuitenkin vain yksi oli ilmoituksen tehnyt.

Yksi lastentarhanopettajista joka vastasi harkinneensa ilmoituksen tekemistä, vastasi myöhempään kysymykseen päiväkodin johtajan tehneen ilmoituksen hänen aloitteestaan/puolestaan. Myös kolme muuta työntekijää, jotka olivat ilmoituksen tekemistä harkinneet, toivat ilmi johtajan tehneen ilmoituksen heidän puolestaan. Se, että ilmoituksia on tehty vähän vahvistaa taulukon 3 sisällön. Tutkimuksessa ei kysytty, mikä on saanut harkitsemaan lastensuojeluilmoituksen tekemistä ja se olisi ollut mielenkiintoista tietää. Voi olla, että kaikki, mistä vastaajat olivat harkinneet ilmoituksen tekevänsä, ei silloin vielä olleet vakavia huolia ja niihin on saatettu puuttua muilla keinoin. Mutta, jos asioita ei ole viety mihinkään eteenpäin, ovat ne mahdollisesti myöhemmässä vaiheessa saattaneet kasvaa suuremmiksi.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että monet kokivatkin lastensuojeluilmoituksen tekemisen kynnyksen olevan korkea, mikä on saattanut osaltaan vaikuttaa siihen, ettei ilmoituksia ole paljon tehty. Ainoastaan kaksi kokivat ilmoituksen tekemisen kynnyksen pienenä. Siihen miten vaikeaksi ilmoituksen tekemisen kokee, vaikuttaa varmasti monet asiat. Voi vaikuttaa esimerkiksi oma mielikuva ja käsitys lastensuojelusta, epävarmuus omasta huolesta tai pelko vanhempien reaktiosta. Mielestäni kuitenkin on parempi viedä asiat eteenpäin, jos kokee, ettei pysty itse muutoin vaikuttamaan. Aina on kuitenkin pidettävä mielessä ensisijaisesti lapsen etu ja hyöty ja kuten teoriaosuudessakin tuotiin esiin: varhaiset interventiot tuottavat tuloksia parhaiten, sillä ongelmat eivät ehdi kärjistyä suuriksi.

Kaksi vastaajista oli jättänyt joskus lastensuojeluilmoituksen tekemättä, vaikka siihen olisi ollut tarvetta. Tähän olivat syynä, etteivät muut olleet kokeneet ilmoitusta tarpeellisena ja toisella vastaajalla siitä syystä, että asiaan puututtiin aluksi muilla tavoin eli keskustelemalla vanhempien kanssa ja tekemällä yhteistyötä neuvolan kanssa. Yhteistyön tekeminen muiden tahojen kanssa on tärkeää ja muutamassa muussakin vastauksessa tuli mainintoja, että yhteistyötä on tehty mm. neuvolan ja lastensuojelun kautta. Jatkotutkimuksena voisikin olla mielenkiintoista selvittää, miten yhteistyö eri tahojen välillä toimii.

Vapaan sanan kommentit liittyivät enemmän lastensuojeluun kuin huolen puheeksiottoon, mikä voi johtua joko siitä, että lastensuojeluun liittyvät kysymykset edelsivät tätä viimeistä kohtaa tai sitten lastensuojelu mietityttää vastaajia enemmän.

Tutkimuksesta sain mielestäni vastaukset niihin asioihin, mihin halusinkin. Näin jälkikäteen ajatellen olisi kuitenkin voinut jotkut kysymykset asettaa vähän eri tavoin ja jostakin asiasta kysyä enemmän ja tarkemmin. Kysymykset olisi ollut hyvä testauttaa muutamalla päivähoiton työntekijällä, joilta olisi voinut sitten saada ideoita ja korjausehdotuksia. Vastauksista voidaan mielestäni vetää johtopäätöksiä, mutta Kauhajolla on toki enemmän päiväkotia kuin kolme ja on mahdollista, että vastaukset olisi-

vat saattaneet olla hieman erilaisia, jos tutkimukseen olisi valittu jotkut muut päiväkodit. En kuitenkaan usko, että suuria eroavaisuuksia olisi ollut. Lisäksi olisin voinut rajata aikaväliä, miltä ajalta vastauksia haluan ja kysyä kokemuksista esimerkiksi kahden tai kolmen viime vuoden ajalta, jolloin olisi voitu saada varmempi tulos viimeaikaisesta tilanteesta. Tutkimustuloksia purkaessa nousi mieleen paljon parannusehdotuksia, mutta se varmasti kuuluu tutkimusprosessin luonteeseenkin.

Oletin, että huoliin puututaan kyllä, mutta lastensuojeluilmoituksia ei juurikaan tehdä. Tutkimustulokset vahvistivat nämä olettamukset oikeiksi. Tutkimuksesta selvisi myös, että perheiden asioihin puuttumisen kynnyksiä pidetään yleisesti ottaen korkeana ja työntekijät kaipaisivatkin lisäkoulutusta aiheesta. Lastentarhanopettajista jokainen halusi lisäkoulutusta huolen puheeksi ottamiseen.

LÄHTEET

Aaltola, J., Valli, R. 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä. PS-Kustannus.

Blue-Banning, M., Summers, J.A., Frankland, H. C., Nelson, L.L. & Beegle, G. 2004. Dimensions of family professional partnerships: constructive guidelines for collaboration. *Exceptional Children*. Viitattu 13.4.2014.
http://www.floridahealth.gov/AlternateSites/CMS-Kids/providers/early_steps/training/documents/dimensions_of_family.pdf

Eriksson, E., Arnkil, T. E. 2012. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Helsinki. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (Stakes).

Floyd, J., Fowler, Jr. 2009. Survey reseach methods. United States of America.

Forsberg H., Linnas H. 2004. Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki. Kustannus Oy Duodecim.

Hirsjärvi, S., Hurme, H. 2010. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2006. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Huhtanen, K. 2004. Varhainen puuttuminen. Erityisen tuen tarpeen kohtaaminen päivähoitossa. Helsinki. Oy Finn Lectura Ab.

Huolen vyöhykkeistö ja huolen puheeksiottaminen. Viitattu 13.3.2013.
http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelukasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/huolenvyohykkeisto_ja_huolenpuheeksiottaminen/

Huolen vyöhykkeistö. Viitattu 13.3.2013.
http://www.thl.fi/fi-FI/web/kasvunkumppanit-tyon/menetelmat/verkostodialogiset_menetelmat/huolen_vyohykkeisto

Kauhajoen kaupunki 2014. Viitattu 17.3.2014.
http://www.kauhajoki.fi/site?node_id=273#1

Kauhajoen kaupungin varhaiskasvatuksen vastuualueen organisaatio. 2014. Viitattu 4.1.2014 http://www.kauhajoki.fi/site?node_id=269

Kauhajoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma.2007. Viitattu 3.2.2014.
http://www.kauhajoki.fi/tiedostot/paivahoito/VASU_hyv.18.12.07.pdf

Keskinen, S., Virjonen H. 2004. Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivä-hoidossa. Helsinki. Tammi.

Kuoppala, T., Säkkinen, S. 2011. Tilastoraportti – Lastensuojelu 2011. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2011-2012. Suupohjan peruspalveluliike-laitoskuntayhtymä.

Lastensuojeluilmoitukset. Viitattu 16.7.2013
http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/aiheittain/lasten_sosiaalipalvelut/lastensuojelu_liitetaulukko_2

Lastensuojelun perusta. Viitattu 4.4.2013.
<http://www.lastensuojelu.info/fi/lastensuojelun-perusta.html>

L13.4.2007/417. Lastensuojelulaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

L19.1.1973/36. Laki lasten päivähoidosta. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Mahkonen, S. 2010. Lastensuojelu ja laki. Helsinki. Edita Prima Oy.

Puonti, A., Saarnio, T., Hujala, A. 2004. Lastensuojelu tänään. Jyväskylä. Tammi.

Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 16.7.2013.
<http://www.stm.fi/tiedotteet/kuntainfot/kuntainfo/-/view/1253381>

Taskinen, S. 2010, Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki. Sanoma Pro Oy.

Tiedonkeruumenetelmät. Viitattu 2.6.2013.
<http://tilastokeskus.fi/virsta/tkeruu/01/07/>

Varhainen puuttuminen. Viitattu 22.3.2013.
http://www.varpu.fi/varpu/varhainen_puuttuminen

Varhainen puuttuminen. Viitattu 22.3.2013.
http://www.varpu.fi/varpu/varhainen_puuttuminen/mista_varpu_sai_alkunsa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Saarijärvi. Stakes. Gummerus kirjapaino Oy.

Varhaiskasvatus ja päivähoido. Viitattu 6.4.2013.

http://www.sosiaaliportti.fi/fiFI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/varhaiskasvatus_ja_paivahoito/

Varhaiskasvatuspalvelut. Viitattu 20.3.2013.

http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/varhaiskasvatuspalvelut

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS OPINNÄYTETYÖTÄ VARTEN

OPISKELIJAN TIEDOT:		
Opinnäytetyön tekijä(t): Annu Mattinen	Opiskelijanumero: e1001327	Koulutusohjelma: Sosiaalialan ko.
Osoite -	Puhelinnumero:	Sähköposti:
TUTKIMUKSEN KOHDEORGANISAATION TIEDOT:		
Organisaation nimi ja tulosyksikkö:		
Kauhajoen päiväkodit		
Yhteyshenkilön nimi, sähköposti, puhelin:		
Mahdollisen työelämäohjaajan nimi, sähköposti, puhelin:		
OPINNÄYTETYÖN TIEDOT:		
Opinnäytetyön nimi:		
Varhainen puuttuminen Kauhajoen päiväkodeissa		
Opinnäytetyötutkimuksen tarkoitus:		
Selvittää miten ja millaisiin huolenaiheisiin Kauhajoen päiväkodeissa puututaan		
Opinnäytetyön ohjaajan nimi, sähköposti, puhelin:		
Ann-Sophie Blomqvist, Ann-Sophie.Blomqvist@vamk.fi, puh. +358 207 663 509		

OPINNÄYTETYÖN SOPIMUSEHDOT

Opinnäytetyön ohjaus ja vastuut

Vastuu opinnäytetyön tekemisestä ja tuloksista on opiskelijalla. Vaasan ammattikorkeakoulun vastuu rajoittuu opinnäytetyön ohjaukseen. Toimeksiantaja sitoutuu antamaan opiskelijan käyttöön kaikki opinnäytetyön tekemisessä tarvittavat tiedot ja aineistot sekä ohjaamaan opinnäytetyötä toimeksiantajaorganisaation näkökulmasta sopimuksen mukaan. Opiskelija sitoutuu palauttamaan toimeksiantajalle työn aikana käyttöön saamansa luottamuksellisen aineiston opinnäytetyön valmistuttua tai kun osapuolet yhdessä sopien toteavat, ettei yhteistyödellistyksiä työn loppuunsaattamiseksi ole.

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU

Wolffintie 30, 65200 VAASA
Puh. 020 766 3300, faksi (06) 326 3002
info@puv.fi, www.puv.fi
Y-tunnus 2267669-3

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
 VASA YRKESHÖGSKOLA
 UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Oikeudet tuloksiin

Tekijänoikeus ja omistusoikeus opinnäytetyön tuloksiin ja muuhun aineistoon kuuluvat opinnäytetyön tekijälle. Toimeksiantaja saa käyttöoikeuden opinnäytetyön tuloksiin ja niiden hyödyntämiseen. Opinnäytetyön tekijä on velvollinen raportoimaan opinnäytetyön tulokset toimeksiantajalle.

Tulosten julkistaminen ja luottamuksellisuus

Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan julkinen. Mikäli opinnäytetyö sisältää liikesalaisuuksia tai muita julkisuuslaissa salassa pidettävää tietoa, on opinnäytetyön raportti laadittava siten, että tietojen luottamuksellisuus säilyy. Opinnäytetyön kirjallinen osa voidaan julkaista myös Theseus -tietokannassa Internetissä.

Opinnäytetyön osapuolet (opiskelija, toimeksiantaja, ohjaaja) sitoutuvat pitämään salassa kaikki opinnäytetyön tekemisessä ja sitä edeltävissä tai sen jälkeisissä neuvotteluissa esiin tulevat luottamukselliset tiedot ja asiakirjat sekä pidättäytymään käyttämästä hyväkseen toisen osapuolen ilmaisemia luottamuksellisia tietoja ilman erillistä lupaa.

Opinnäytetyön kustannukset

Opinnäytetyöstä mahdollisesti aiheutuvien kustannusten korvaamisesta sopivat toimeksiantaja ja opinnäytetyön tekijä keskenään. Pääsääntöisesti Vaasan ammattikorkeakoulu ei vastaa yksittäisen opinnäytetyön kustannusten korvaamisesta.

Päiväys: 3.10 Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus: *Auau*

Liitteet: Tutkimussuunnitelma liitteineen

Tutkimuslupa opinnäytetyötä varten

- Myönnetty anomuksen mukaan
 Hylätty
 Myönnetään seuraavin korjauksin

- Kohdeorganisaation nimi SAA esiintyä opinnäytetyössä
 Kohdeorganisaation nimi EI SAA esiintyä opinnäytetyössä

Päiväys 9.10.2013
 Allekirjoitus *Jari Mäkinen*
 Nimen selvitys JARI MÄKINEN
OPETUSPÄÄLLIKÖ, SIVISTYSJOHTAJAN SUJANEN

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU

Wolffintie 30, 65200 VAASA
 Puh. 020 766 3300, faksi (06) 326 3002
 info@puv.fi, www.puv.fi
 Y-tunnus 2267669-3

Kauhajoen kaupunki
Sivistysosasto / Hallinto
Sivistysjohtaja
Eija Liikamaa

Viranhaltijapäätöspöytäkirja

09.10.2013 § 63 / 2013
D/798/13.00.00/2013

Asia: Tutkimusluvan myöntäminen Annu Mattiselle opinnäytetyötä varten

Asian sisällön kuvaus:

Vaasan ammattikorkeakoulussa sosionomiksi opiskeleva Annu Mattinen anoo tutkimuslupaa opinnäytetyötä varten. Opinnäytetyön nimi on varhainen puuttuminen Kauhajoen päiväkodeissa. Tutkimuksessa selvitetään mm. päiväkotien toimintatapoja huolen syntyessä ja millaisissa tilanteissa lastensuojeluun ollaan yhteydessä. Kyselylomakkeet lähetetään kolmeen Kauhajokiseen päiväkotiin, joista yksi on yksityinen. Opinnäytetyön ohjaa Ann-Sophie Blomqvist Vaasan ammattikorkeakoulusta.

Päätös: Myönnetään tutkimuslupa Annu Mattiselle opinnäytetyötä varten. Tutkimuksen valmistuttua pyydetään tekijää toimittamaan yksi kappale Kauhajoen kaupungin sivistysosastolle.

Perustelut: Sivistysjohtaja ratkaisuvalla (Siv.ltk. 16.1.2013 § 4)

Päätätaja:

Opetuspäällikkö Jari Mäkinen
Sivistysjohtaja Eija Liikamaan sijainen
040 670 5886
jari.makinen@kauhajoki.fi

Valmistelija:

Osastosihteeri Sari Korventausta
043 820 0349
sari.korventausta@kauhajoki.fi

Tiedoksianto asianosaisille: 09.10.2013

Pöytäkirja on nähtävillä: 14.10.2013

Muutoksenhaku:

Tähän päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen ao. toimielimelle. Päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla (kuntalaki § 89). Muutoksenhakuohje on päätöksen lopussa.

Tiedoksianto ja tiedoksiantotapa:

Asianosainen: Annu Mattinen

Kauhajoen kaupunki | Hallintoaukio | PL 500 | 61801 Kauhajoki
Puh. 06 2413 2000 | Fax 06 2413 2009 | Y-tunnus 0178718-3
www.kauhajoki.fi

Kirjeitse: 9.10.2013

Tiedoksiantaja: Osastosihteeri Sari Korventausta

Sari Korventausta

Muu tiedottaminen: Sivistyslautakunta, Varhaiskasvatus

SAATE

KYSELY PÄIVÄKODIN KASVATUSHENKILÖKUNNALLE

(Lastentarhaopettajat ja lastenhoitajat)

Olen viimeisen vuoden sosionomiopiskelija Vaasan ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötä ja aiheenani on varhainen puuttuminen Kauhajoen päiväkodeissa.

Työni tarkoituksena on selvittää päiväkotien toimintatapoja huolen syntyessä lapsen hyvinvoinnista tai turvallisuudesta. Haluan selvyyttä myös siihen, millaisissa tilanteissa työntekijät päiväkodeissa tekevät lastensuojeluilmoituksia ja onko kynnys varhaiseen puutumiseen suuri.

Ohessa olevassa kyselylomakkeessa on kolme osiota, ensimmäisessä osiossa kysytään työntekijän taustatietoja, toinen osio liittyy huolen puheeksi ottoon ja viimeisen osion kysymykset liittyvät lastensuojeluun.

Toivon mahdollisimman monen vastaavan, jotta tutkimuksesta saatu aineisto olisi kattava. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja täysin anonyymia, käsittelen vastauksenne luottamuksellisesti. Kyselyyn vastaaminen vie aikaa noin 10-15 minuuttia. Tutkimus julkaistaan Vaasan ammattikorkeakoulun opinnäytetyöraporttina Theseus-tietokannassa (Theseus.fi). Opinnäytetyön ohjaajana toimii Ann-Sophie Blomqvist.

Vastaathan viimeistään keskiviikkoon 16.10 mennessä. Haen lomakkeet päiväkodistanne 16.10 klo 12.00 jälkeen.

Kiitos ja hyvää alkanutta syksyä ! ☺

Ystävällisin terveisin,

Annu Mattinen

TUTKIMUSLOMAKE

(Otathan huomioon, että kysely koskee Kauhajoen tilannetta, joten vastaat-
han Kauhajoen päiväkodeista saamasi työkokemuksesi mukaan, kiitos.)

Taustatiedot:

1. Miten pitkään olet työskennellyt päivähoidossa?

2. Koulutus

- lastenhoitaja
- lastentarhanopettaja

Huolen puheeksiottoa koskevat kysymykset:

3. Onko työpaikallasi jonkinlaista mallia huolen puheeksiottoon?

- kyllä
- ei
- en tiedä

Jos vastasit kyllä, kerro lyhyesti, mikä ja miten sitä käytetään

4. Jos on, noudatetaanko tätä mallia?

- kyllä
- ei
- en tiedä

5. Millaisissa tilanteissa huoli on ollut niin suuri, että olet ottanut sen vakavasti
puheeksi huoltajan kanssa? (voit valita useamman kuin yhden vaihtoehdon)

- Lapsen käytös
- Vanhemman käytös
- Huoli lapsen hygieniasta/terveydestä
- Päihteet
- Lasta ei haettu aioissa

- Väkivalta/Kuritus
 - Joku muu, mikä?
-

6. Millaisia asioita koskien huoli on pitänyt ottaa puheeksi työpaikalla tai muiden yhteistyötahojen kanssa? (voit valita useamman kuin yhden vaihtoehdon)

- Lapsen käytös
 - Vanhemman käytös
 - Huoli lapsen hygieniasta/terveydestä
 - Päihteet
 - Lasta ei haettu ajoissa
 - Väkivalta/Kuritus
 - Joku muu, mikä?
-

7. Onko puuttuminen lapsen ja perheen asioihin mielestäsi vaikeaa?

- kyllä
- ei
- toisinaan

8. Haluaisitko enemmän tukea ja koulutusta koskien huolen puheeksiottoa?

- kyllä
- ei

9. Miten työpaikallasi toimitaan, kun huoli lapsesta herää? _____

Lastensuojelua koskevat kysymykset:

10. Koetko tuntevasi lastensuojelulliset toimintaperiaatteet, mm. ilmoitusvelvollisuus?

- kyllä
- ei

11. Oletko harkinnut tekeväsi lastensuojeluilmoitusta työsi puolesta?

- kyllä
- ei

12. Oletko työsi puolesta tehnyt lastensuojeluilmoitusta?

- kyllä
- ei

13. Jos olet tehnyt lastensuojeluilmoituksen, mihin liittyen teit sen:
(voit valita useamman kuin yhden vaihtoehdon)

- Lapsen käytös, mikä?
- Vanhemman käytös, mikä?
- Huoli lapsen hygieniasta/terveydestä
- Vanhempien päihteiden käyttö
- Lasta ei haettu ajoissa
- Väkivalta/Kuritus
- En ole tehnyt

14. Onko joku tehnyt lastensuojeluilmoituksen puolestasi/aloitteestasi?

- Päiväkodin nimellä
 - Johtaja
 - Toinen työntekijä
 - Muu ...kuka ja miksi? _____
-

15. Onko kynnyksesi tehdä lastensuojeluilmoitus korkea?

- kyllä
- ei

16. Oletko jättänyt lastensuojeluilmoituksen tekemättä joskus, vaikka siihen olisi ollut aihetta?

- en
- kyllä, miksi?

17. Tähän aiheeseen liittyviä omia kommentteja, vapaa sana:

ISO KIITOS VASTAUKSISTASI ! 😊

Voit sulkea vastauslomakkeesi mukana olevaan kirjekuoreen.

MEIDÄN TALON MALLI.

Verkostotutkimus ja kehittämisen menetelmät
T. E. Arniki & E. Eriksson

HUOLEN PUHEEKSIOTON ENNAKOINTILOMAKE

Lomake on suunniteltu sähköiseksi lomakkeeksi. Voit kirjoittaa vastaukset suoraan lomakkeeseen.

Lomake on tarkoitettu tueksi tilanteissa, joissa:

- Sinulla on huolta lapsen/ nuoren hyvinvoinnista
- Et ole syystä tai toisesta ottanut asiaa selvästi puheeksi huoltajien kanssa ja
- Haluat kehittää huolen ilmiämisestä osana työtäsi lasten ja nuorten hyväksi

Lomakkeessa on kolme osaa:

- 1) A osa on tarkoitettu täytettäväksi silloin kun olet valitsemassa tilannetta, jossa aiot kehittää huolen aiheesi puheeksiottamista.
- 2) B osa on tarkoitettu täytettäväksi silloin, kun olet juuri valmistautumassa tapaamaan lapsen/nuoren huoltajan tai huoltajat. Voit käyttää lomaketta myös muiden lapselle tärkeiden aikuisten kanssa.
- 3) C osa on tarkoitettu täytettäväksi pian tuon tapaamisen jälkeen.

A. Täytä, kun valitset tilannetta (kysymykset 1-3)

1a. Perustiedot lapsesta/nuoresta, perheestä (ilman tunnistetietoja)

1b. Perustiedot sinusta: toimipisteesi, ammattisi

2. Keitä perheenjäseniä tapaavat ja mitä teet heidän kanssaan?

3a. Mistä olet huolissasi lapsen/nuoren tilanteessa?

3b. Mitä tapahtuu, jos et ota huoltasi puheeksi?

3c. Mille vyöhykkeelle huolesi sijoittuu?

- Pieni huoli Huolen harmaa vyöhyke Suuri huoli

B. Täytä ennen tapaamista (kysymykset 4-8)

4. Missä asioissa (arviosi mukaan) lapsen/nuoren huoltaja/t kokee saavansa sinulta tukea?
Onko asioita, joissa hän/he voi kokea sinut uhkaavaksi?

Tuki:

Uhka:

5.a. Mitä voimavaroja lapsessa/nuoressa ja hänen tilanteessaan näet ja mitä voisit niistä kertoa huoltajalle/huoltajille?

5b. Mitä sinä ja huoltaja(t) voisitte tehdä tahoillanne ja/tai yhdessä lapsen/nuoren tilanteen parantamiseksi?

6. Miten otat huolesi ja yhteistyötoiveesi esille? Sanoita; mieti vaihtoehtoisia tapoja ilmaista huolesi, se miten kerrot voimavaroista ja ehdotat yhteistyötä

7a. Ennakoin mitä tapahtuu puheeksiottamistilanteessa. Kuka reagoi ja miten?

7b. Ennakoi mihin puheeksiottaminen johtaa lähitulevaisuudessa?

Jos ennakoit, että puheeksiottaminen heikentää mahdollisuuksia huojentaa lapsen/nuoren tilannetta, palaa pohtimaan a) missä todella tarvitset huoltajan/huoltajien apua ja b) miten saat tuon avun; eli sanoita yhteistyötarjojaksesi uudestaan.

8. Millainen tila ja aika olisi tällaiselle kohtaamiselle otollinen eli milloin ja missä otat asian puheeksi?

C. Täytä pian tapaamisen jälkeen (kysymykset 9-11)

9. Miten toteutit puheeksiottamisen?

10. Mitkä olivat tunnelmasi puheeksioton

a) alla:

b) aikana:

c) jälkeen:

11.a. katso ennakoitejasi kysymyksessä nro 7. Tapahtuiko niin kuin ennakoit vai jotakin muuta? Koitko jotain yllättävää?

11b. Miltä toiminta lapsen/nuoren tilanteen helpottamiseksi nyt näyttää? Mikä herättää toiveikkuuttasi? Mikä huolestuttaa edelleen?

11c. Mitä aiot tehdä tämän huolesi vähentämiseksi?